

Kulturmiljøer Hedensted Kommune

2021

Et kulturmiljø er et geografisk afgrænset område, som ved sin fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling.

Formålet med udpegningen af kulturmiljøer i Hedensted Kommune er:

- At de kulturhistoriske særpræg, helheder og sammenhænge bevarer.

- At en øget bevidsthed om forfædres liv og levemåder vil styrke borgernes interesse for kommunen og gøre kommunen mere tiltrækkende at besøge og bosætte sig i.

- At borgere og turister har mulighed for at opleve kulturmiljøerne og få fortalt de mange interessante historier, der knytter sig til dem.

Kulturmiljøer vurderes bl.a. i forbindelse med byggeansøgning eller landzoneansøgning, samt i skovrejsnings- og naturgenopretningsprojekter.

Hvis du vil vide mere om kulturmiljøerne i Hedensted Kommune, kan du læse mere om de enkelte kulturmiljøer i dette dokument eller på hjemmesiden med kommuneplanen.

RETNINGSLINJE

Nybyggeri, udvidelse eller ændring af eksisterende bygninger, tekniske anlæg og større terrænændringer inden for et kulturmiljø kan kun ske under hensyntagen til, at enkelte elementer eller sammenhænge mellem de kulturhistoriske elementer ikke herved forringes eller går tabt.

REDEGØRELSE

En række af kommunens værdifulde kulturmiljøer og kulturspor fortjener en særlig beskyttelse.

Der er lagt vægt på bevaringsværdige kulturmiljøer med egnskarakteristiske eller særlige kulturhistoriske træk samt koncentrationer af kulturspor, som i sammenhæng beskriver en historisk periode eller forløb.

Endvidere er der ved udpegningen af kulturmiljøer lagt vægt på at kunne aflæse samspillet mellem landskab, bebyggelse og menneskers udnyttelse heraf.

Dele af kulturmiljøerne eller kulturhistoriske enkeltelementer er allerede omfattet af fredning, eller er

beskyttet gennem anden lovgivning – Naturbeskyttelsesloven, Bygningsfredningsloven, Museumsloven med videre. Det gælder blandt andet sten- og jorddiger, fredede fortidsminder samt fredede bygninger.

Beskyttelsen er her begrænset til det enkelte dige, fortidsminde eller den enkelte bygning. Den større landskabelige sammenhæng, et enestående gaderum eller sammenhængen mellem flere spredt beliggende fortidsminder varetages således ikke gennem henholdsvis bygningsfredningen eller fortidsmindefredningen. Det er ønsket om at beskytte sådanne sammenhænge, der ligger bag udpegningen af kulturmiljøer.

Hedensted Kommune er en landkommune, hvor bebyggelsesstrukturen er forholdsvis tæt med mange stations- og landsbyer og få større byer, som alle er relativt nye. Udviklingstendenserne i kommunen har sat sine spor i omgivelserne i form af enkeltelementer og hele miljøer - disse karakteriseres som kulturmiljøer.

De kulturhistoriske temaer er gennemgående hovedtræk, som har spillet en væsentlig rolle for egnens udvikling. Temaerne er karakteristiske for flere af de screenede kulturmiljøer, der i kraft af deres fysiske fremtræden afspejler bærende fortællinger i kommunen.

KYST OG VIG

Hedensted Kommune er en kystrig egn, hvor adgangen til hav, fjord og vig har haft stor betydning for bosætning og erhverv, herunder fiskeri, færgefart og handel, samt for udviklingen af feriekulturen fra omkring 1900.

Langs kysten findes Vejlefjord Sanatorium, Danmarks første behandlingssted for brystsyge, der i 1895 beskrives som et område af "smilende og af enestående skønhed" af læge Christian Saugman.

Kysten og vigen er et yndet udflugtsmål for både turister og lokale som fx ved Sandbjerg Vig, hvor Bugten med små badehuse og to feriekolonier fortæller om dengang almindelige danskere tog kysten til sig.

Færgefarten og udskibning af korn var et centralt element i kommunen, hvor Snaptun grundlagdes som ladeplads for landbrugsprodukter fra Hjarnø og Endelave, fra Fakkegrav udskibede Vejlekøbmænd korn m.m. og Juelsminde havde færgefart til Bogense og Kalundborg. I dag er kulturmiljøerne omkring kysten nogle af kommunens yndede turistmål.

LAND- OG SKOVBRUG

Herregårdene har præget kommunens udvikling, hvor sammenhængen mellem herregårdene, landsbyerne og landskabet er tydelig. Særligt for egnen er det tydelige, sociale spring, der ses i forholdet mellem herregårde, bøndergårde og de bevarede beskedne arbejder- og skovhuse med meget lidt og ringe jord.

Strukturen ved Åstrup Kær, Klejs Skov, Stouby Skovvej og gadehusene

i Nørby med små stråtekte bindingsværkshuse er enestående eksempler på den fattige kulturhistorie, som står i stor kontrast til de store gårde og herregårde.

Herregårdenes indflydelse er særlig tydelig ved Palsgaard, hvor kulturmiljøet omfatter hovedgård, avlsbygninger, landskab, arbejderboliger og landsby samt en moderne industrihistorie i ét samlet kulturmiljø af høj lokal og national værdi.

Palsgaards fine arkitektoniske kvaliteter har også sat sine spor i Juelsminde Svanedamskvarter. Gennemgående for mange af egnens gårdbebyggelser er en egnesspecifik byggeskik, hvor bindingsværk og særligt kampestensbygninger er karakteristisk for Hedensted Kommune. Eksempler på den særlige byggeskik med kampesten findes blandt andet på Hjarnø, Tønballegård, Snaptun og i landsbyen Åstrup.

JERNBANE OG INDUSTRI

I kommunen er der flere eksempler på vand og vindmøller, der vidner om den tidlige industri. Møllerne vidner ligeledes om industrialiseringens indtog, hvor blandt andet Skævlund Mølle og Klaks Mølle efter en brand genopføres som turbinedrevne vandmøller.

Jernbanens anlæggelse har sat et tydeligt præg på hele kommunen. Stationsbyerne har udviklet sig omkring Horsens-Juelsmindebanelen (nedlagt i 1957), der blev anvendt af mange bade-gæster om sommeren fra Horsens og opland, samt Horsens-Tørringbanelen, der undergik flere omdannelser og senere tog navneforandring til

Horsens Vestbaner (endeligt nedlagt i 1962). Stationsbyerne er tidstypiske med karakteristiske byhuse og funktionsbygninger, som fortsat er tydeligt aflæselige i særligt stationsbyerne Ul-dum, Rask Mølle og Bråskov.

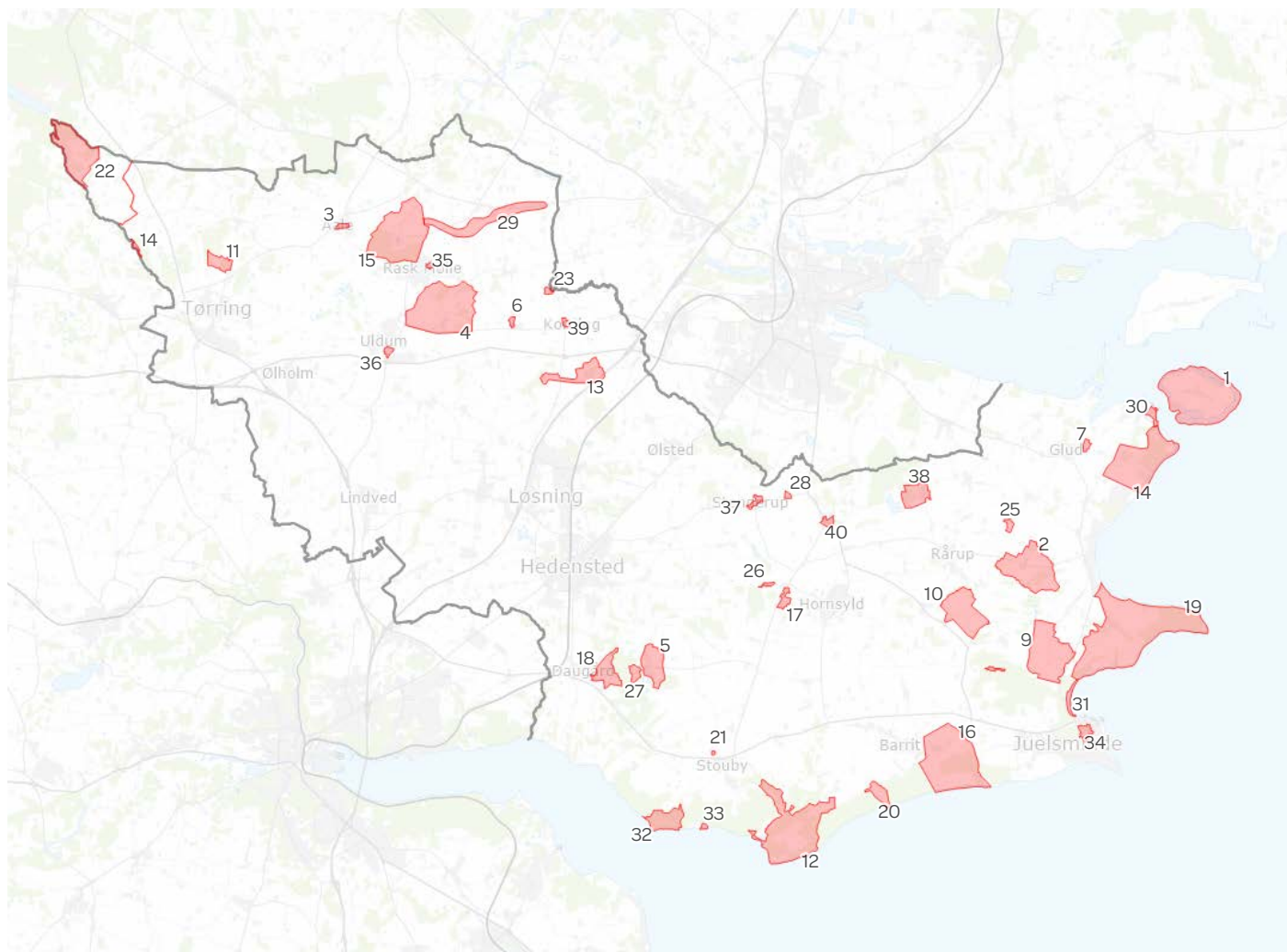
INSTITUTIONELLE MILJØER

I kommunen findes flere institutionelle miljøer, som på hver deres måde fortæller om hvordan myndigheder og lægfolk har påvirket, håndteret og reguleret samfundslivet.

I Bjerre har herredsretten og arresten spillet en væsentlig rolle i reguleringen af samfundslivet, og arresthusfangerne har kunnet sidde i sin celle og drømme sig over på Bjerre Kro.

Bråskovgård blev oprettet som opdragelsesanstalt i 1907 af P.A. Alberti med henblik på at "afkriminalisere" de unge og på den gamle hovedgård Møgelkær oprettede staten fra 1939 en ungdomslejr, i 1945 husede Møgelkær befriede norske og danske fanger, der kom fra Tyskland med Folke Bernadottes hvide busser hvorefter gården overdrages til fængselsvæsenet. I dag er Møgelkær uddannelsescenter for fængselsbetjente i Vestdanmark.

Også i forhold til det religiøse liv har kommunen været med til at præge den nationale historie gennem Danmarks første vækkelsesbevægelse 'De Stærke Jyder', der havde sit udspring i flere sogne i kommunen, herunder Korning, og som de første almindelige danskere opnåede at kunne oprette egne skoler.

1. Hjarnø	15. Rask Hovedgård og husmandskoloni	28. Bjerre Mølle
2. Åstrup	16. Barritskov Hovedgård	29. Gravhøje mellem Guldbjerg Høj og Gilhøje, Trebjerg
3. Aale	17. Bråskov og Bråskov gård	30. Snaptun
4. Kalhave	18. Williamsborg og Daugård	31. Bugten og Strandore - Bademiljø ved Sandbjerg Vig
5. Ørum og Højvang	19. Palsgård Hovedgård, Hosby og Håbet	32. Vejlefjord Sanatorium og Træskohage Fyr
6. Hornborg	20. Rand Enestegård	33. Fakkegrav
7. Nørby	21. Tvillingegård ved Stouby	34. Svanedamskvarteret i Juelsminde
8. Klejs Skov	22. Hærvejsforløb og Det Store Vandskel	35. Rask Mølle stationsby
9. Asløkke	23. Klaks Mølle	36. Uldum
10. Klejs Vestermark	24. Hammer Mølle	37. Stenderup
11. Pyttenshede	25. Skævlund Mølle	38. Møgelkær
12. Rosenvold Hovedgård og Stouby Skovvej	26. Brå Mølle	39. Korning
13. Hovedgårdene Ussinggård og Merringgård	27. Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri	40. Bjerre
14. Jensgård og Tønballegård		

1 Hjarnø

FOKUS

Helstøbt og autentisk øsamfund med intakt bebyggelsesstruktur og mange velbevarede bygninger, der indeholder en unik kulturhistorisk fortælling om øens udvikling som bosætningssted fra oldtiden frem til andelstiden.

BÆRENDE ELEMENTER

- Landsbyens bebyggelsesstruktur med gårde og huse langs Hovedvejen, hvor særligt forsamlingshuset, mejeriet, forskole samt den fritliggende kirke fortæller om landsbyens fælles liv.
- Den omgivende markstruktur med nord-sydgående hegn og skel giver frie udsyn til vandet fra landsbyen.
- Havnen er en bærende fortælling om afhængigheden af havet og at kunne komme over til fastlandet.

SÅRBARHED

Landsbyen er sårbar over for væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser, der ikke er tilpasset øens bebyggelsesstruktur og byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Hjarnø er et øsamfund i vækst beliggende tæt på fastlandet. Hjarnø landsby er udskiftet 1776, men ikke udflyttet. En vejlandsby med gårde beliggende på den nordlige side af Hovedvejen, iblandet huse fra slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet.

I landsbyen findes andelsmejeri fra 1890, forsamlingshus opført 1904 og udvidet 1938, forskole ombygget 1902 og smedje. Landsbyen er omgivet af marker med en tydelig markstruktur.

Syd for landsbyen ligger den lille hyggelige havn med færgeleje og landsbyens

kirke, der formentligt er fra 1500-tallet med flere senere ombygninger.

Der ligger flere stenalderbopladser og skibssætninger langs øens kyst.

1 Hjarnø

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

2 Åstrup

FOKUS

Ejerlav, der rummer vejlandsby med få udflyttede gårde, fattiggård og skoler samt småhuse i kæret, der samlet indeholder fortællingen om landsbyens sociale hierarki mellem gårdejerne og de fattige og mindre bemidlede.

BÆRENDE ELEMENTER

Den fortættede og intakte landsbystruktur med firlængede gårde, fattiggården og skolerne, der ligger lidt uden for byen, samt de små huse i Åstrup Kær.

Derudover skel og diger, der markerer landsbyens marker, eng- og skovlodder.

SÅRBARHED

Åstrup og kæret fremstår næsten uden nyere arkitektur og er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset landsbyens og kærrets bebyggelsesstruktur og traditionelle byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

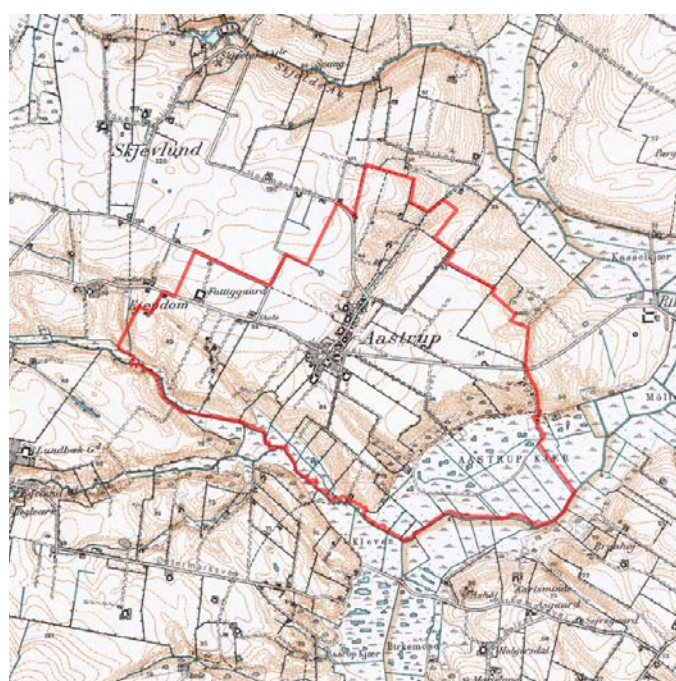
BESKRIVELSE

Åstrup er en vejlandsby karakteriseret ved få udflyttede gårde tæt ud til bygaden, hvor af mange er bygget i en blanding af bindingsværk og kampesten, hvilket er karakteristisk for egnens byggestil.

På vejen mod Rårup ligger den tidligere fattiggård og to skoler.

Terrænet falder markant ned mod engdraget Åstrup Kær med gårdenes eng og skovlodder, hvor der stadig er bevaret nogle udstykkede småhuse.

2 Åstrup

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

3 Aale

FOKUS

Fortættet landsbymiljø med gårde og huse langs den snoede bygade afsluttende med kirke og præstegård.

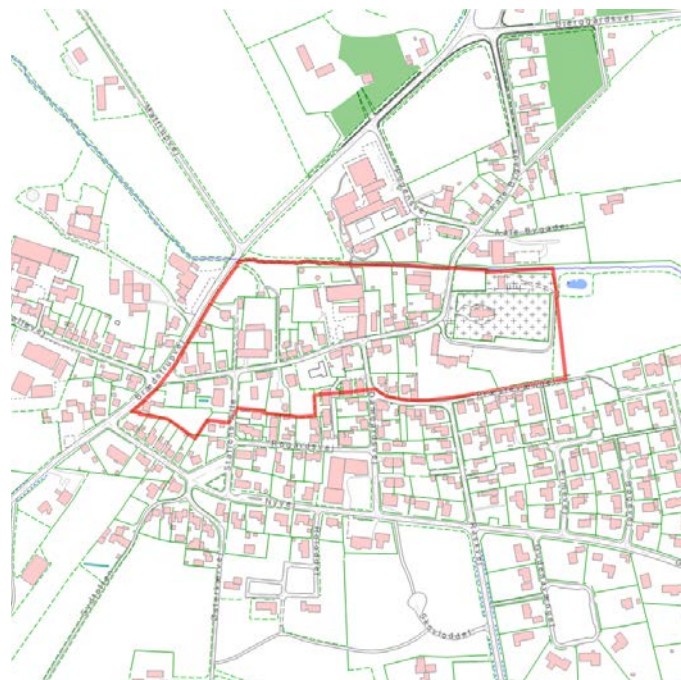
BÆRENDE ELEMENTER

Det fortættede landsbymiljø langs Aale Bygade med huse og gårdlænger beliggende helt ud til bygaden.

Der er særlige kvaliteter i det markante forsamlingshus, kirken og den fredede præstegård samt bystævnet. Beplantning og træer langs gaden er med til at skabe landsbygadens rum.

SÅRBARHED

- Præstegård og forsamlingshus er sårbare overfor nedrivning.
- Husene i bygaden er sårbare overfor væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og byggeskik.

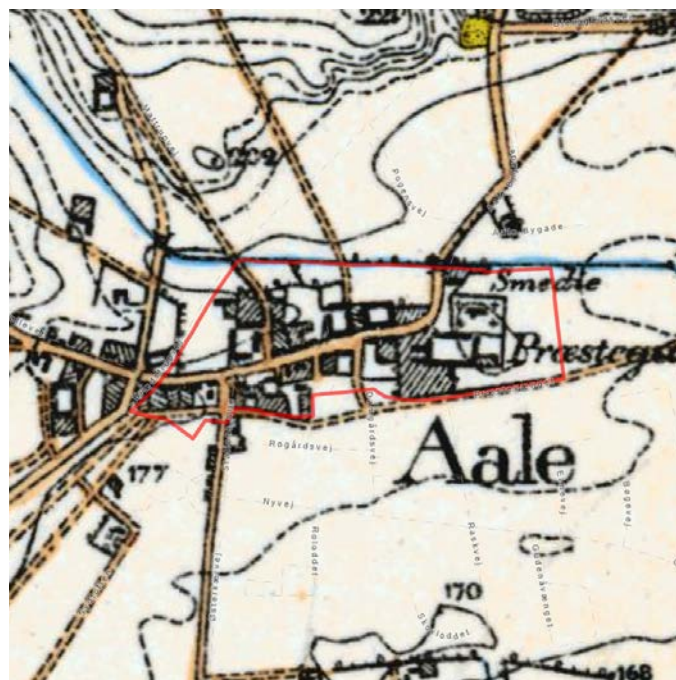
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Aale er en slynget vejlandsby med flere oprindelige gårde opført i bindingsværk og grundmur med længer helt ud til gaden. I mellem gårdene ligger huse opført fra midten af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-tallet.

I området omkring landsbykirken ligger præstegård med en fredet præstegårdslænge i bindingsværk bygget i 1672 samt et markant forsamlingshus med usædvanlig byggestil fra 1882, ombygget i 1924.

3 Aale

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

4 Kalhave

FOKUS

Kalhaves gårdstruktur, der liggertæt i en bue langs bygaden, og ejerlavet med de usædvanlig velbevarede skelstrukturer vekslende mellem grøfter, diger og levende hegn.

Særligt for Kalhave er den stjernelignende strimmeludskiftning af bondeskoven.

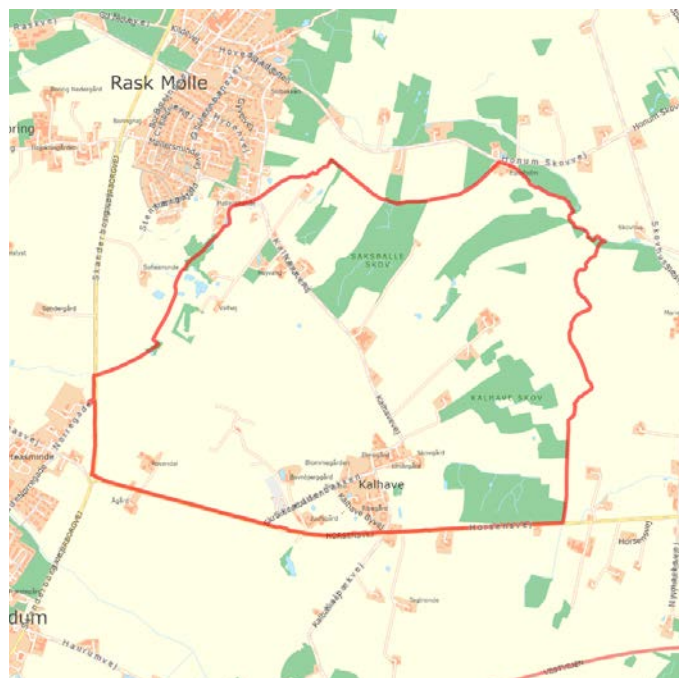
BÆRENDE ELEMENTER

Landsbyens gårdstruktur og ejerlavets skel- og bebyggelsesstrukturer, samt strimmeludskiftningen af bondeskoven.

Den firlængede bindingsværksgård på Kalhavevej 61 er en af meget få gårde i kommunen, hvor alle fire længer stadig står i bindingsværk.

SÅRBARHED

- Kalhave er sårbar over væsentlige ændringer i bebyggelsesstruktur og gårdenes arkitektur, samt sten- og jorddigerne i det omkringliggende landskab.
- Kalhavevej 61 er sårbar over for nedrivning af længer og stuehus i bindingsværk.
- Bondeskoven er sårbar over for rydning af arealer, også kaldet renafdrivning, og maskinel skovdrift.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

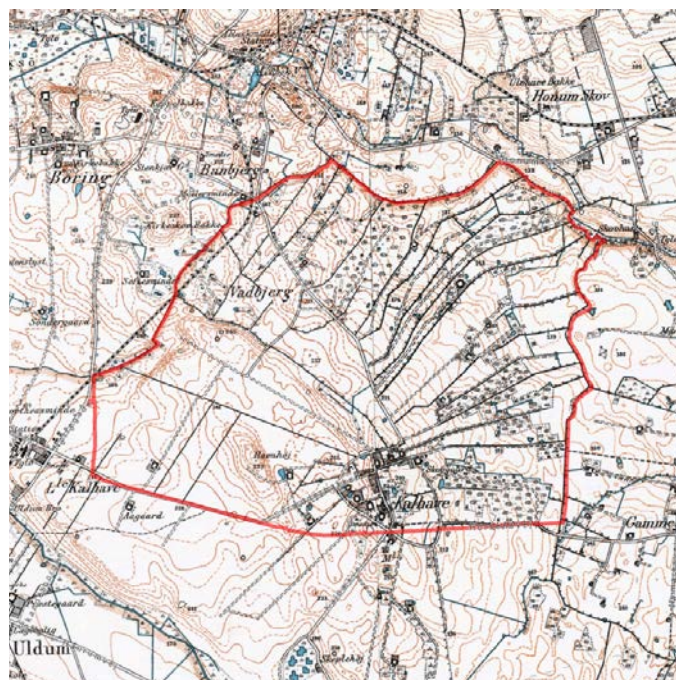
Kalhave er en mellemstor landsby med flere gårde beliggende på deres oprindelige placering med gårdstrukturen i en tæt bue langs bygaden. Landsbyen er centralt

placeret i ejerlavet, hvor der findes velbevarede skelstrukturer.

Dertil kommer den helt særlige strimmeludskiftning af bondeskoven med rester af stævningsdrift. De fleste

skovlodder er opdyrkede men der findes stadig små skovtykninger med rester af stævningsdrift og lodderne markeres fascinerende af bugtede diger, levende hegn og markveje.

4 Kalhave

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

5 Ørum og Højvang

FOKUS

Ørums landsbystruktur, der er udspændt mellem de to store gårde mod nord og syd, og som rummer et meget velbevaret landsbymiljø omkring kirken.

BÆRENDE ELEMENTER

Det bevarede landsbymiljø omkring kirken med præstegård, skoler, forten og landsbyens gårde og huse langs det snoede gadeforløb langs Højkildevej, samt digerne, der omkranser den gamle præstegårdsjord.

Dertil de to gårde; sædegården Ørumgaard og proprietærgården Højvang.

SÅRBARHED

Ørum landsby med kirke, præstegård, gamle skoler, gårde og landbyhuse, samt Ørumgaard og Højvang er sårbare over for ændringer i gårdstruktur, arkitektur og utilpasset nybyggeri.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Ørum har et fint og intakt landsbymiljø omkring kirken med præstegård, to skoler, en mindre tofte samt gårde og huse.

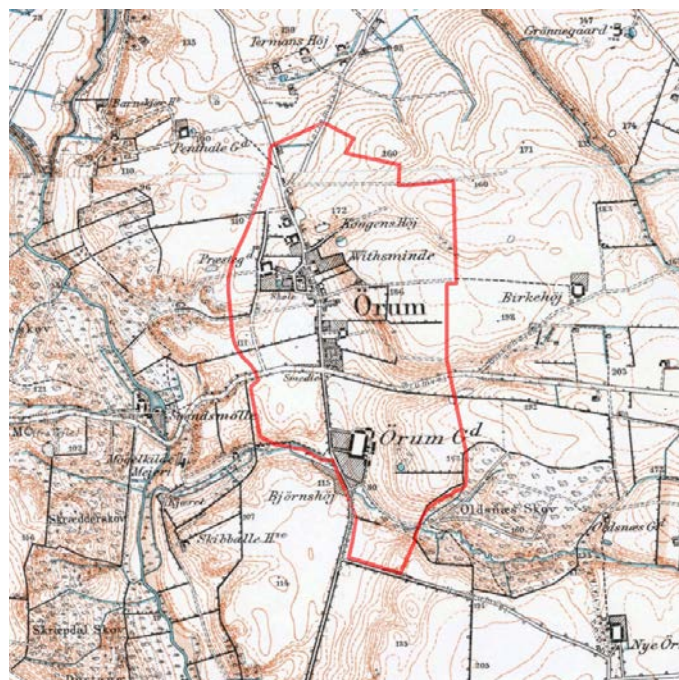
Mod nord ligger proprietærgården Højvang, et markant firlænget gårdanlæg

i røde sten, der gennem mere end 100 år har været et betydeligt grundtvigsk tyngdepunkt.

Syd for landsbyen ligger sædegården Ørumgaard, der nævnes første gang i 1458. Den nuværende hovedbygning

blev ombygget i 1855 og avlsgården i 1909-17. Anlægget fremstår helstøbt og velbevaret i både bygninger og gårdstruktur.

5 Ørum og Højvang

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

6 Hornborg

FOKUS

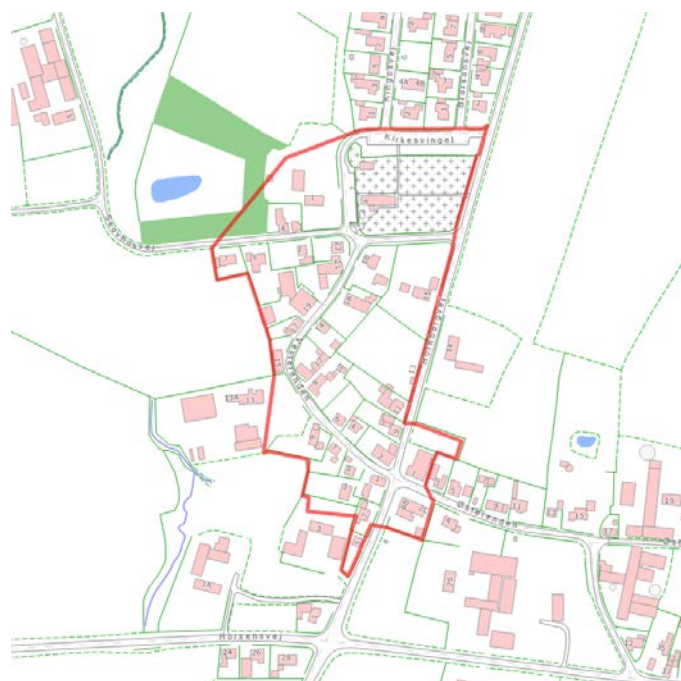
Hornborg har et velbevaret og karakterfuldt landsbymiljø omkring Vesterenden, der rummer fortællingen om landsbyens mange tidligere funktioner.

BÆRENDE ELEMENTER

Landsbyens kirke, kapellanbolig, tidligere skoler, købmand, forsamlingshus, landsbyhuse samt de gamle, men velholdte garageanlæg. Vejens karakter uden fortov, bygningernes placering ud til gaden samt beplantningen langs denne har en positiv betydning for oplevelsen af landsbymiljøet.

SÅRBARHED

Landsbymiljøet er sårbart over for ændringer i bygadens bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt utilpasset nybyggeri.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Hornborg består af den gamle landsby med huse og bygninger ved Vesterenden og de større gårde ved Østerenden.

Senere er byen vokset med en nyere parcelhusudstyknin mod nord.

Hornborg havde tidligere mange funktioner bl.a. forsamlingshus, brugs,

bager, vognmandsvirksomhed og kapellanbolig samt landbrugsdrift inde i landsbyen, der stadig kan erkendes i bybilledet.

6 Hornborg

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

7 Nørby

FOKUS

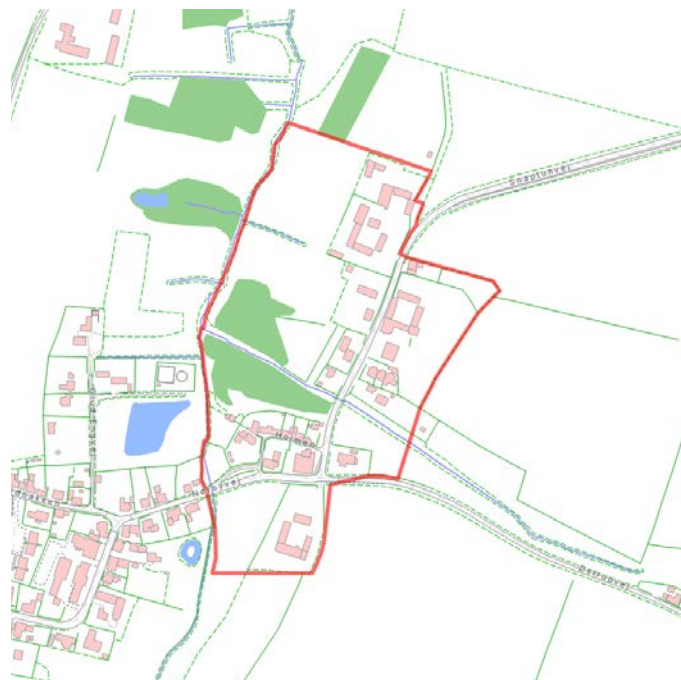
Mindre landsbymiljø med gårde og gadehuse for landarbejdere, der tilsammen danner en fin helstøbt struktur med repræsentation af landsbyens forskellige sociale lag.

BÆRENDE ELEMENTER

Det intime gadeforløb med gadehuse samt gårdene omkring Snaptunvej, hvis længer ligger helt ud til vejen. Bygningernes byggeskik og materialer er bærende elementer.

SÅRBARHED

- Rækken af gadehuse er sårbare over for nedrivninger.
- Landsbystrukturen generelt er sårbar overfor større ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset gårdenes bebyggelsesstruktur og byggeskik.

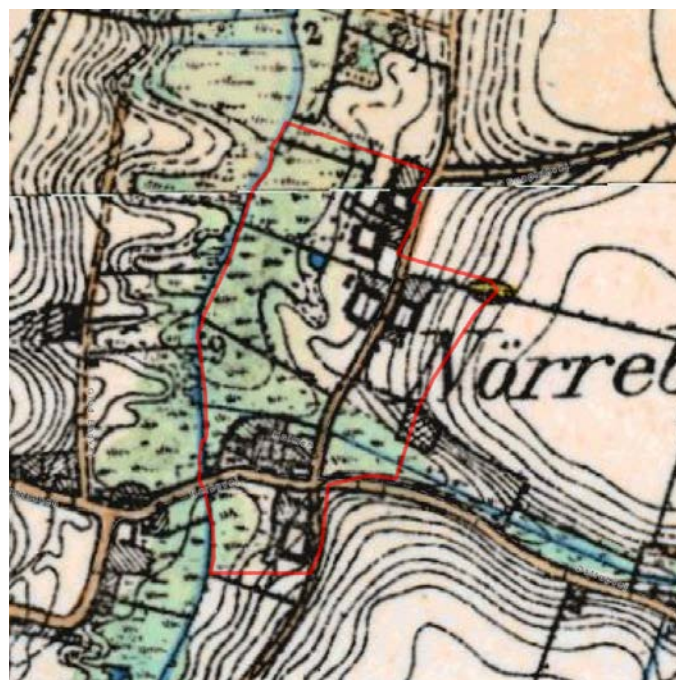
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Den lille landsby Nørby ligger helt op ad landsbyen Glud, kun adskilt af bækken, der ender i Glud Håb. Nørby rummer små gadehuse og gårdanlæg. De små sammenbyggede bindingsværkshuse

langs den bugtede, smalle smøge kaldet 'Æ Holm' giver en fornemmelse af landproletariatets trange kår i modsætning til de fem store firlængede gårde, der blev udskiftet i 1781.

7 Nørby

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

8 Klejs Skov

FOKUS

Små ydmyge huse, hvis oprindelige beboere arbejdede i skovene omkring Lottrup.

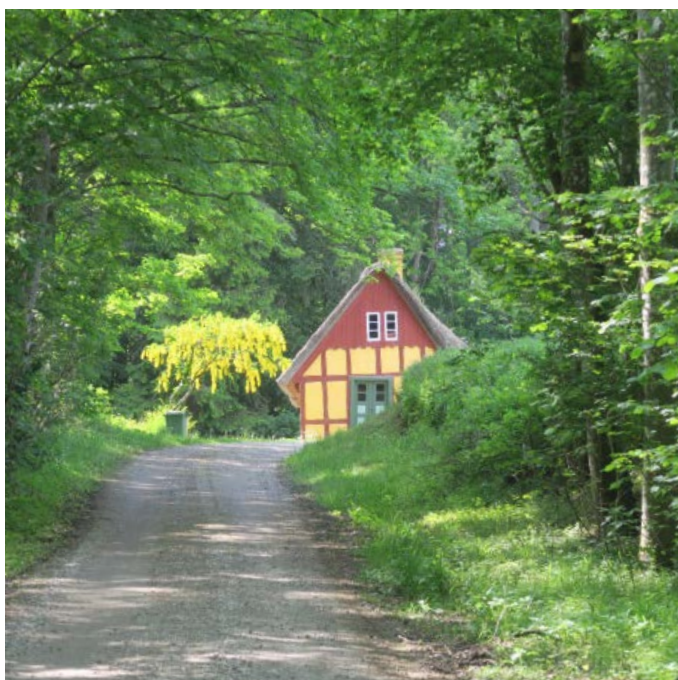
Husene er beliggende ud til den stejle skovvej med diger, der afgrænser de små parceller mod skoven.

BÆRENDE ELEMENTER

De små skovarbejderhuse og vejens karakter af skovvej samt digerne ud mod skoven.

SÅRBARHED

Skovarbejderhusene er sårbare over for nedrivning, samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset skovarbejdermiljøets bebyggelsesstruktur og lokale byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Lille koloni af skovarbejder- og daglejerhuse i det kuperede terræn mellem Klejs og Lottrup. Flere af husene er opført i bindingsværk med

gennemstukne bjælker, hvilket tyder på at de er bygget omkring år 1800 eller før. Flere af de små husparceller er omgivet af lave diger mod skoven.

8 Klejs Skov

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

9 Asløkke

FOKUS

Karakteristisk blokudskiftning, der afspejles i landskabets skel og i gårdenes tidstypiske byggeskik.

BÆRENDE ELEMENTER

Den overordnede struktur med diger, hegn, grøfter og veje samt bebyggelsens placering og byggeskik.

SÅRBARHED

Asløkke er sårbart overfor væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets bebyggelsesstruktur og byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

En samling af gårde og huse opstået i en regulær blokudskiftning af den sydlige del af As sogn. De regulære lodder markeres tydeligt af diger, hegn og veje. Miljøet består generelt af velbyggede

gårde i grundmur med tre eller fire længer med besynderlige navne som Øster- og Vester England, Kombusk og Lavedam.

9 Asløkke

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

10 Klejs Vestermark

FOKUS

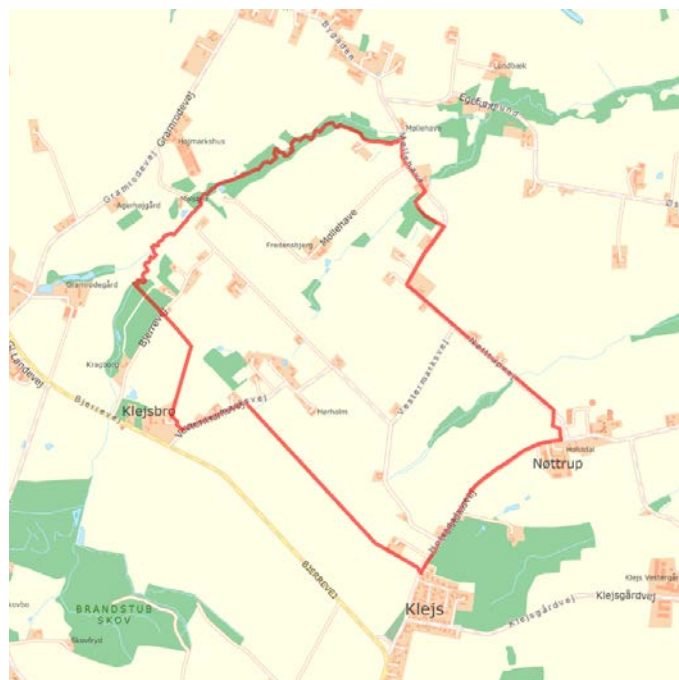
Den åbne udmark med spredt beliggende småbrug.

BÆRENDE ELEMENTER

Den oprindelige udskiftningsstruktur, der endnu kan erkendes i markgrænserne er bærende elementer sammen med indtrykket af småbrug på udmarken og det højtbeliggende åbne landskab.

SÅRBARHED

Klejs Vestermark er sårbar overfor væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt væsentlige ændringer i veje, skel og omgivelser herunder slørende beplantning som fx skovrejsning.

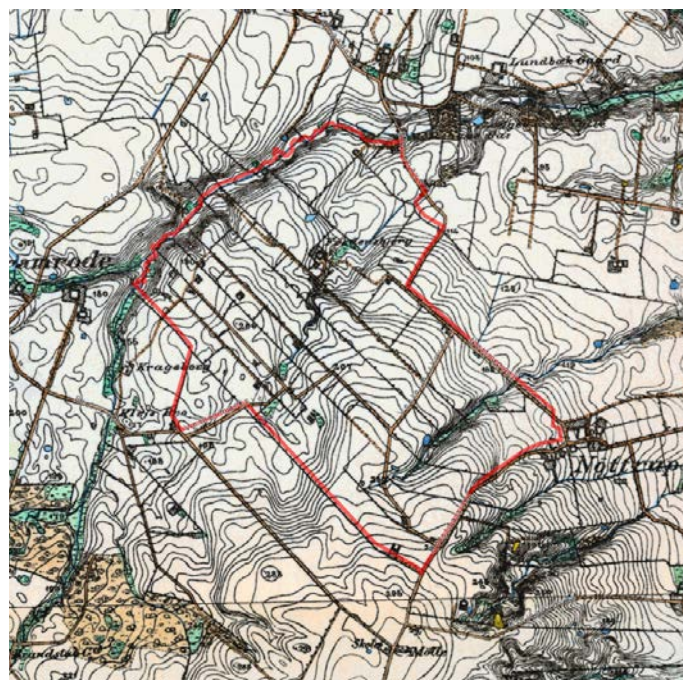
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

En stor samling af mindre gårde og huse fremkommet ved udskiftningen i 1787 da Klejs/Nøttrup Vestermark blev inddelt i lange strimler og blokke for at tilgodese mange små nyligt tilkomne

(jordløse) huse med lodder i udmarken. Bebyggelserne er opført igennem 1800-tallet. De ældste gårde er i bindingsværk, men de fleste i grundmur og ligger langs markveje og biveje.

10 Klejs Vestermark

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

11 Pyttenshede

FOKUS

Åben udmark med spredt beliggende bebyggelse, der fortæller om vilkårene i 1800-tallet for den fattige husmand på en afsides og forblæst placering yderst i landsbyens ejerlav.

BÆRENDE ELEMENTER

Karakteren af små brug med beskedne stuehuse og udlænger i landlig byggeskik samt landskabet med hegn, grøfter og diger.

SÅRBARHED

Pyttenshede er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset området bebyggelsesstruktur og byggeskik, samt væsentlige ændringer i veje, diger, hegn og omgivelser.

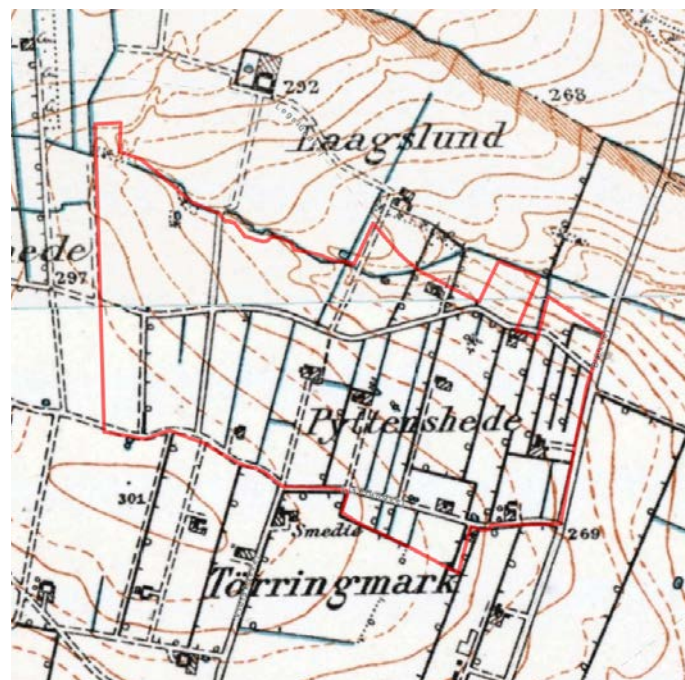
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Små gårde og huse på smalle hedelodder beliggende i den nordlige udkant af Tørring landsbys jorder. Jordlodderne, der blev bebygget

af slidsomme husmænd i løbet af 1800-tallet, er markeret med levende hegn, grøfter og enkelte diger i ellers åbne landskab.

11 Pyttenshede

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

12 Rosenvold Hovedgård og Stouby Skovvej

FOKUS

Hovedgårdslandskab omgivet af skov med landskabelig forbindelse til Vejle Fjord.

Tjenesteboligerne, fiskerhuset ved den gamle udskibningshavn og skovarbejdermiljøet langs Stouby Skovvej er vigtige for fortællingen om arbejdet, der blev udført på Rosenvold.

BÆRENDE ELEMENTER

Herregårdens bygninger og landskab, udskibningshavnen samt skovridergården og de små arbejderhuse, der alle er vigtige for at fastholde oplevelsen af de sociale lags forskellige boligformer og byggeskik.

SÅRBARHED

- Hovedgårdslandskabet og dets bygninger er sårbare over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og byggeskik. Hovedbygningen er bygningsfredet.
- Land- og skovarbejderhusene samt skovriderboligen er sårbare over for nedrivning, samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset skovarbejdermiljøets bebyggelsesstruktur og lokale byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Rosenvold Hovedgård ligger ud til Vejle Fjord omgivet af store skov- og landbrugsarealer.

Gårdens hovedbygning fra sidste halvdel af 1500-tallet er i to etager og har runde hjørnetårne med en udformning som de herreborge, der kendetegnede renæssancens herregårde i Danmark.

Hovedbygningen står på et voldsted med vandfyldte grave på to sider.

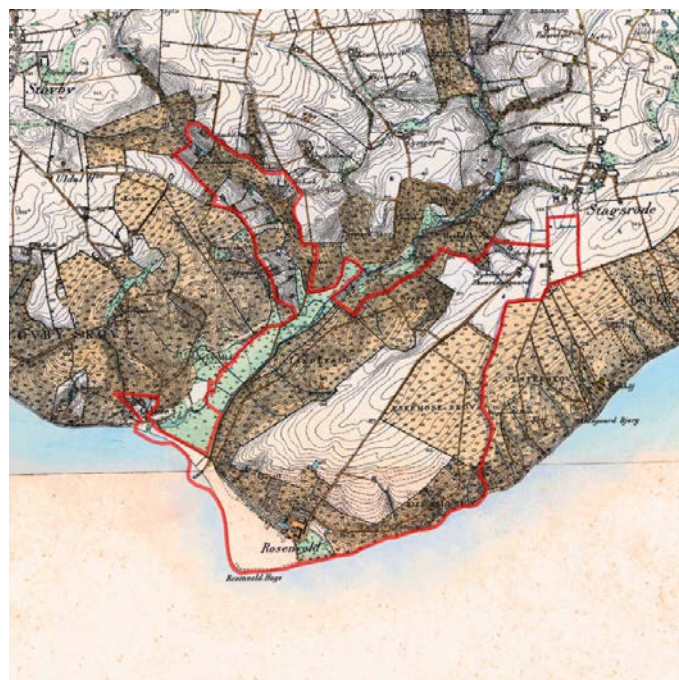
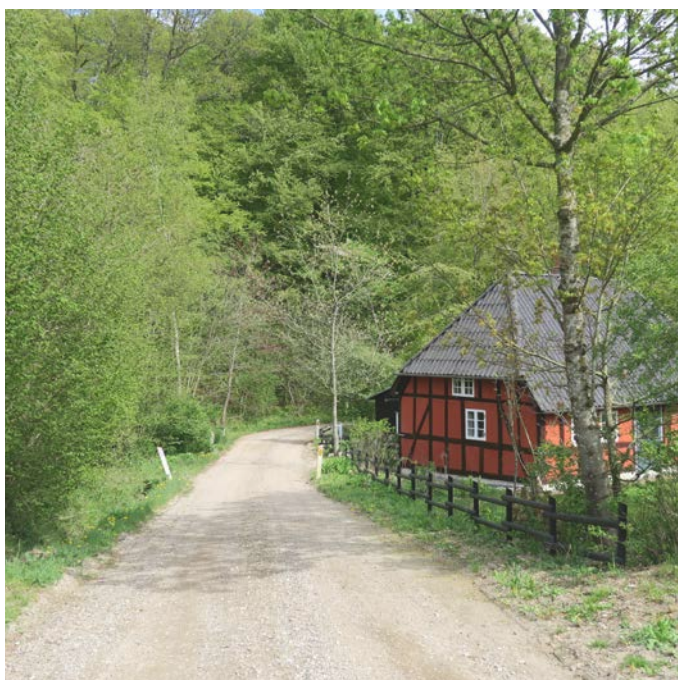
Øst for hovedbygningen ligger ladegården, der er opført i 1859-65 i røde sten med mønstermurværk. Parken har skovagtig karakter.

Kulturmiljøet indeholder desuden flere tjenesteboliger og den gamle udskibningshavn anlagt ca. 1860 med et lille fiskerhus, der i dag fungerer som lystbådehavnens klubhus. Havnen har bevaret en uprætentiøs intimitet uden mange moderne sejlerfaciliteter.

I tilknytning til Rosenvold ligger Langs Bobæk Å i Stouby Skov en koloni af små ydmyge skovarbejder- og daglejerhuse opført i bindingsværk og med stråtækte tage. I kontrast hertil ligger også en større skovriderbolig fra 1877.

Landskabet omkring Rosenvold er karakteriseret ved store åbne hovedgårdsmarker indrammet af fredskovsdiger.

12 Rosenvold Hovedgård og Stouby Skovvej

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

13 Hovedgårdene Ussinggård og Merringgård

FOKUS

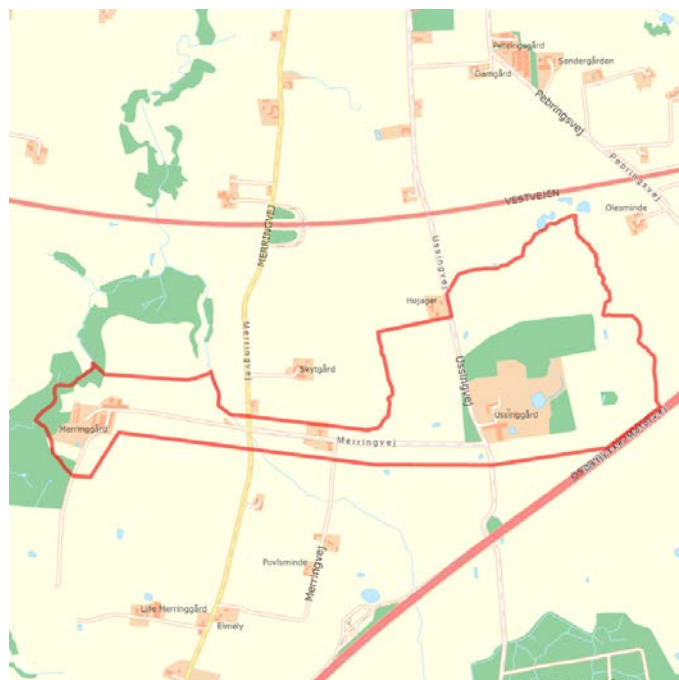
Hovedgårdsmiljø med de tidligere forbundne Ussinggård og Merringgård.

BÆRENDE ELEMENTER

Ussinggårds hovedbygning og avslænger samt den landskabelige have og Lunden, Merringgårds hovedbygning og udlængerne omkring den store gårdsplads.

SÅRBARHED

- Hovedgårdenes bygningsmasse er sårbare over for væsentlige ændringer i arkitektur og nære omgivelser, der ikke er tilpasset hovedgårdenes arkitektur.
- Hovedgårdsmiljøet er sårbart over for større ændringer i veje, diger og omgivelser.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

I 1745 købte Gerdt Hansen de Lichtenberg både Merringgård og Ussinggård. De to gårde forblev sammen gennem næsten 100 år.

Selv om Merringgård efterhånden var blevet en fri hovedgård, og Ussinggård blot var en avlsgård, blev Ussinggård dog opfattet som hovedsædet. Det var her, ejerne boede, når de opholdt sig på godset.

Ussinggård består af et utraditionelt gårdsanlæg med levn fra 1700-tallet og en interessant hovedbygning fra 1860 i nygotisk stil, som der kun findes få af i Danmark.

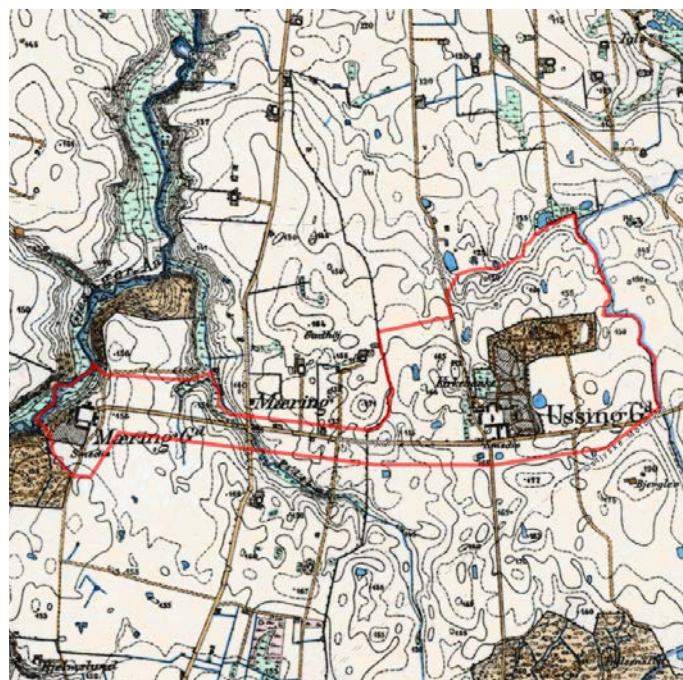
Avlsgården har kostald og lade fra 1740'erne, samt godsforvalterbolig med karle- og elevværelser fra 1860 og gammelt mejeri, der benyttes til værksted. Tilhørende parklignende

haveanlæg og fredskov kaldet Lunden.

Merringgårds gamle herregård med bindingsværksfløj blev midt i 1800-tallet erstattet af den nuværende hovedbygning, der er et langstrakt, grundmuret anlæg i én etage med to tårnagtige tvæerfløje.

Der bliver i dag drevet moderne landbrug på gården.

13 Hovedgårdene Ussinggård og Merringgård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

14 Jensgård og Tønballegård

FOKUS

Jensgård og Tønballegård, der er ligger i kystlandskabet med marker, alléer, stendiger og kystskov.

BÆRENDE ELEMENTER

Herregårdslandskaberne med alléer og de mange diger.

Jensgårds hovedbygning udgør sammen med staldlængerne et velbevaret bindingsværksanlæg fra 1700-tallets midte.

Tønballegård er meget velholdt og flot placeret i den fredede kystskov, hvor der er kig til vandet.

SÅRBARHED

- Gårdene er sårbare overfor væsentlige ændringer, nedrivninger og nybyggeri, der ikke er tilpasset gårdenes bebyggelsesstruktur og arkitektur.
- Det omkringliggende landskab er sårbart over for større tekniske anlæg, samt nedlæggelse af alléer, levende hegn og diger.
- Jensgårds hovedbygning med sidefløje og udløberfløj er bygningsfredet ligesom avlsgårdens øst- og vestlænge samt gårdspladsen er fredet.
- Tønballegårds hovedbygning og avlsgård er bygningsfredet.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Jensgård kendes fra 1300-tallet og har hovedbygning opført i 1753 med avlsgård i bindingsværk. Jensgårds ejerlav er næsten kvadratisk og omgivet af stendiger med levende hegn på de tre sider. Mod vandet danner Nederskov et mindre kystskovsbælte. En gammel allé med asketræer fører fra landsbyen Østrup til herregården.

Den nuværende ejendom Tønballegård blev samlet ved opkøb af en række jorder gennem sidste halvdel af 1800-tallet. Det oprindelige firelængede bygningsanlæg, den gule gård, hvoraf nu er bevaret stuehuset - det gule hus - stammer fra ca. 1857.

Gustav Glud nedrev omkring 1870 de tre udlænger fra den gule gård og opførte

i stedet det eksisterende trefløjede avlsbygningsanlæg. I 1886-88 opførte han som sidste del af det store anlæg den eksisterende hovedbygning.

Den fremstår som et karakteristisk eksempel på en proprietærgård fra 1800-tallets slutning i historicistisk stil med stærke rødder i den da herskende Herholdt-Storckske arkitekturretning.

14 Jensgård og Tønballegård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

15 Rask Hovedgård og husmandskoloni

FOKUS

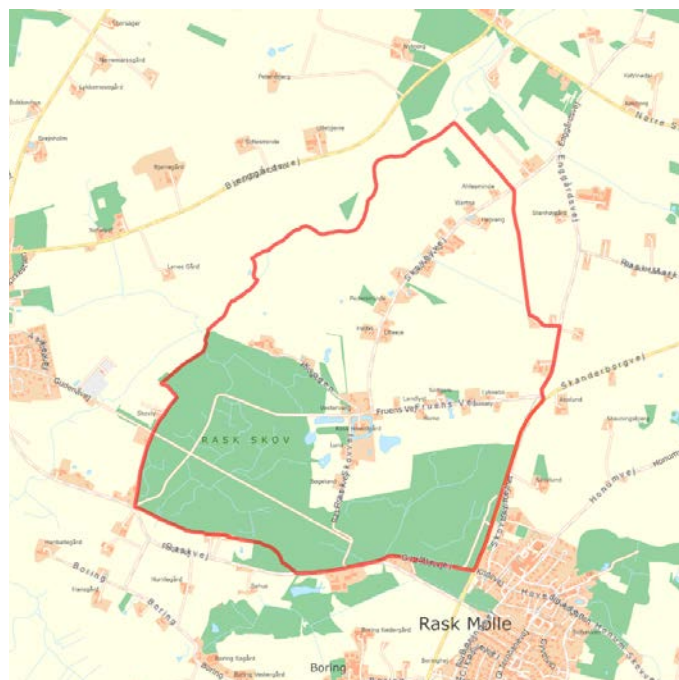
Hovedgård med trefløjet hovedbygning opført på gammelt voldsted, hvor det meste af jorden er udstykket til statshusmandsbrug.

BÆRENDE ELEMENTER

Den tætte sammenhæng mellem hovedgården og husmandsudstyknings Skovby med karakter af små brug med 2-3 længer i landlig byggestil.

SÅRBARHED

- Hovedgården er sårbar over for væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser. Hovedbygning med omgivelser er bygningsfredet.
- Husmandsudstykningserne fremstår i dag ombyggede, men er stadig væsentlige for fortællingen. Væsentlige ændringer og nybyggeri bør derfor tilpasses den oprindelige bebyggelsesstruktur og byggestil.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Rask Hovedgård ligger på et gammelt voldsted og har været kendt siden 1493. Hovedbygningen er ombygget i 1724 og igen i begyndelsen af 1840'erne efter en brand. Den består af en trefløjet

hovedbygning i én etage. I 1922 blev størsteparten af hovedgårdsjorden udstykket til 38 statshusmandsbrug i Rask Mark og Skovby. Skovby består af husmandsbrug i landlig byggestil.

15 Rask Hovedgård og husmandskoloni

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

16 Barritskov Hovedgård

FOKUS

Åbent og helstøbt hovedgårdsmiljø med tilknyttede tjenesteboliger og mølle.

BÆRENDE ELEMENTER

Det åbne hovedgårdslandskab med hovedbygning, avlsgård, mølle og møllesø, skov og landarbejderbolig samt funktionsbygninger.

SÅRBARHED

- Hovedgårdslandskabet er sårbart over for terræ ændringer og slørende beplantning i form af levende hegn og skovrejsning.
- Både bygninger knyttet direkte hovedgården samt tjeneste- og funktionsbygninger er sårbare over for nedrivning og væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og arkitektur.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Barritskov er kendt siden 1261 og blev oprettet som stamhus i 1802.

Den nuværende hovedbygning er opført i 1914-16 ved arkitekt Gotfred Tvede. Den store have er anlagt af landskabsgartner E. Glæsel.

Den nuværende avlsgård med forpagterbolig blev opført i 1880-94 mod nordøst på modsatte side af søen. Barritskov fungerer i dag som hovedsæde for Aarstiderne.

Barritskov Mølle og møllesø ligger syd for Barritskov. Møllen er kendt fra 1400-tallet og ombygget af flere omgange. Desuden findes forskellige boliger og funktionsbygninger med tilknytning til hovedgården.

16 Barritskov Hovedgård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

17 Bråskov og Bråskov Gård

FOKUS

Tidligere hovedgårdsmiljø, der i 1907 blev omdannet til statsungdomshjem. Med Juelsmindebanens anlæggelse i 1884 blev der etableret station i Bråskov og der opstod en lille stationsby, der har bevaret sit stationsbypræg.

BÆRENDE ELEMENTER

Stationsbymiljøet med stationsbygning og pakhhus, købmandsgård, posthus, forsamlingshus og stationsbypræget langs Bråskovvej, samt Bråskov Gårds bygningsmasse.

SÅRBARHED

- Bråskovgård er sårbar over for væsentlige ændringer i arkitektur og omgivelser.
- Bråskov er sårbar over for væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset stationsbyens bebyggelsesstruktur og arkitektur.
- Bråskovgårder omfattet af en lokalplan med bevarende bestemmelser.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Bråskovgårde kendes fra 1458 og bestod af to gårde, der op gennem 1800-tallet var store og driftige. I 1907 opkøbte staten Bråskovgård og oprettede et statsungdomshjem på initiativ af P.A. Alberti, der på en rejse til England havde set lignende institutioner for "særligt vanskelige mandspersoner". I 1907 opførtes den nuværende

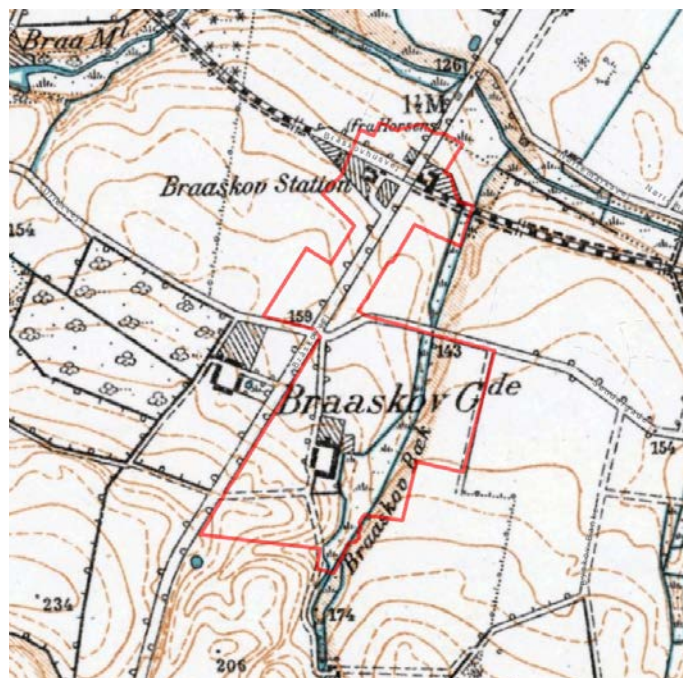
hovedbygning, mens avlsbygningerne blev videreført. De nedbrændte dog allerede i 1912, hvorefter de nuværende fløje blev opført.

Opdragelsesanstalten Bråskovgård har en hvidalket hovedbygning og gulkalkede udlænger og mange bevarede funktionsbygninger. Den blev i 1907 omdannet til statsungdomshjem med

håndværks- og husflidsskole og har siden 1982 fungeret som efterskole.

Bråskov opstod med indvielsen af Juelsmindebanen i 1884 på Bråskovgårds jorder, men udviklede sig først som stationsby i 1900-tallet. Byen er anlagt som en typisk stationsby langs Bråskovvej, der krydser det tidligere banetrace.

17 Bråskov og Bråskov Gård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

18 Williamsborg og Daugård

FOKUS

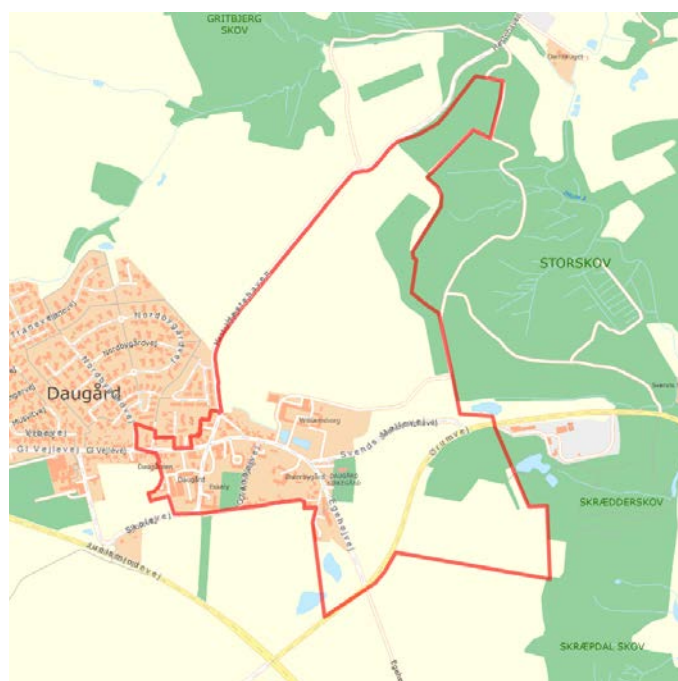
Landsby med hovedgård, sprøjtehus, kirke og bindingsværksgårde omkring en bred forte.

BÆRENDE ELEMENTER

Landsbyhovedgården med avlslænger og omgivelser som alléer og haveanlæg sammen med landsbyens bindingsværksgårde og huse samt sprøjtehus.

SÅRBARHED

- Williamsborg er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset hovedgårdens arkitektur og omgivelser. Williamsborgs hovedfløj med sidefløje er bygningsfredet.
- Landsbyens bindingsværksgårde og -huse er sårbare over for nedrivning og større ændringer og nybyggeri.
- Det er væsentligt, at sammenhængen mellem landsbyens bebyggelse og Williamsborg bevares og, at der ikke huldudfyldes med utilpasset nybyggeri mellem de gamle bygninger af bindingsværk.

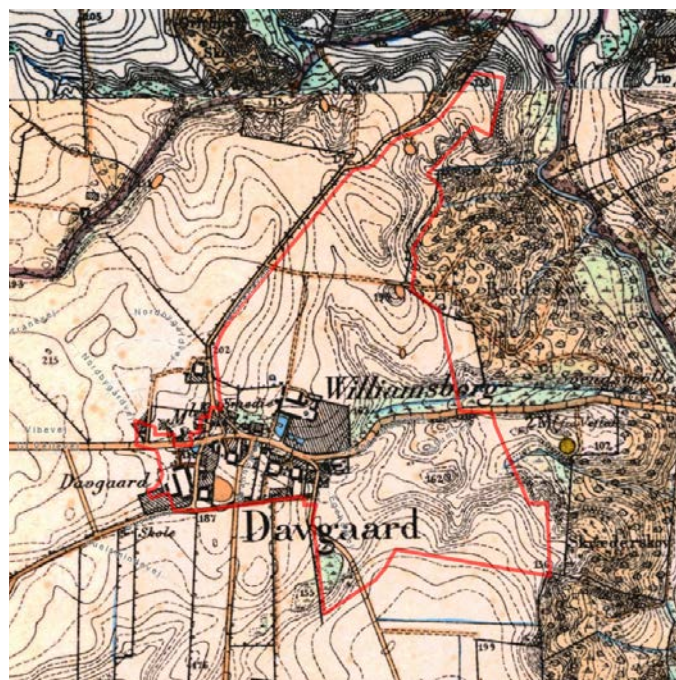
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Williamsborg er en landsbyhovedgård oprettet ved samling af fødebøndergårde i 1600-tallet. Hovedgården består af en nyere trelænget ladegård fra 1912 samt en trefløjet hovedbygning fra 1775 med ankomst via en lindeallé og en vognport.

I tilknytning til Williamsborg ligger den gamle kirkelandsby ved en slags toft omgivet af bindingsværkshuse og gårde. Vest for Williamsborg ligger det gamle sprøjtehus i grundmur.

18 Williamsborg og Daugård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

19 Palsgård Hovedgård, Hosby og Håbet

FOKUS

Palsgaard er et samlet kulturmiljø af national værdi, der omfatter herregård, avlsbygninger, industri, arbejderboliger, landsby og herregårdslandskab med landindvinding, der samlet fortæller om industrihistorie gennem over 100 år og herregårdens særlige indflydelse på kulturlandskabet.

BÆRENDE ELEMENTER

Stort kulturmiljø med mange elementer, der knytter sig til det velholdte herregårdsmiljø, der er flettet sammen med udviklingen af industrimiljøet på Palsgaard.

SÅRBARHED

- Herregårdslandskabet er sårbart over for væsentlige ændringer i bebyggelsesstruktur, veje, diger og omgivelser.
- Palsgårds bygninger er sårbare over for nedrivning samt ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset den øvrige arkitektur og omgivelser.
- Hosby er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri der ikke er tilpasset landsbyen byggeskik.
- Håbet er sårbart over for terræn- og vandstandsændringer, tilgroning og slørende beplantning.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Herregården Palsgård ligger på As Hoved mellem As Vig og Sandbjerg Vig. Kulturmiljøet omfatter herregård, avlsgård, funktionsbygninger, industri og det omkringliggende herregårdslandskab med park, skov, alléer, samt voldsted, diger, landvindingsområdet Håbet og dele af landsbyen Hosby.

Nordøst for herregården ud mod As Vig ligger et fredet voldsted fra 1300-tallet. Hovedgården er kendt siden 1412. Den trefløjede hovedbygning, hvis ældste dele kan føres tilbage til middelalderen, er bygningsfredet. Nord for hovedbygningen ligger avlsgården,

hvor af flere bygninger er tegnet af arkitekt, kgl. Bygningsinspektør J. Magdahl Nielsen, der også har tegnet arbejderboligerne i Hosby. Imellem avlsbygninger og mod nord ligger industrimiljøet som Einar Viggo Schou startede på godset for over 100 år siden og som i dag fremstår som en stor moderne virksomhed.

I parken, der er blandt landets største, findes blandt andet et tempellignende lysthus og en herskabsstald tegnet af Magdahl Nielsen. Parken rummer i dag friluftsscene og skulpturpark med offentlig adgang.

Landsbyen Hosby består af gårde og huse herunder flere arbejderboliger opført til arbejdere på Palsgaard.

Herregårdens åbne landskab afbrydes af markante diger med levende hegn. Langs alléen til As Hoved Skov findes strækninger med dobbelte diger, hvilket formentlig er resterne af en fægang. Håbet er en gammel lagune, der blev inddæmmede i 1883. Her findes pumpestation og mindsten sat over kammerherre Oppen Schilden, der stod bag inddæmningen.

19 Palsgård hovedgård, Hosby og Håbet

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

20 Rand Enestegård

FOKUS

Enestegårdsmiljø, der viser gård drift uden for landsbyernes dyrkningsfællesskab før udskiftning og udflytning omkring år 1800.

BÆRENDE ELEMENTER

Den ensomt beliggende gårdstruktur med længer, der omkranser en pigstensbelagt gårdsplads samt diget umiddelbart nord for stuehuset, der markerer gårdens toft. Mod syd det åbne stykke med agerland omkranset af en bæk og diger, der afgrænser matriklen mod den omgivende skov.

SÅRBARHED

- Rand enestegård er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset enestegårdens bebyggelsesstruktur og byggeskik.
- Landskabets er sårbart over for ændringer i veje, diger og beplantning.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Rand enestegård, der nævnes første gang i 1664, beliggende på en bakkekam med jorderne omgivet af skov skrånende ned mod Vejle Fjord. Jorderne omkranses mod vest af Rand Skovs fredskovsdiger og mod øst af en bæk, der skærer sig ned i en

erosionsfure og danner en naturlig grænse til Sønderkov.

Skovomgivelserne har virket konserverende på markstrukturen og alle diger på nær en enkelt strækning mod nord er bevaret.

20 Rand Enestegård

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

21 Tvillingegård ved Stouby

FOKUS

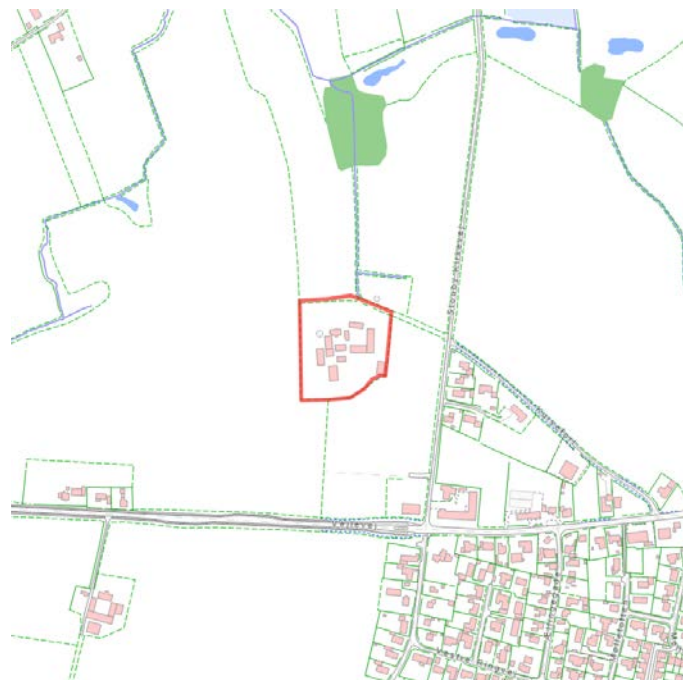
Tvillingegården Hjerrildgårdes særlige gårdstruktur, som der næsten ikke er flere af i Danmark.

BÆRENDE ELEMENTER

Tvillingegården med to tætliggende stuehuse, en fælles længe der adskiller de to gårdspladser, hver omkranset af hver gårds egne længer.

SÅRBARHED

Tvillingegården er sårbar over for væsentlige ændringer i omgivelser og byggestil, specielt den fælles mellemlænge.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Tvillingegårde var ret almindelige indtil udskiftningen i slutningen af 1700-tallet, men i dag er de yderst sjældne. I Stouby har de været meget udbredte, men i dag er der kun Hjerrildgårdene tilbage.

21 Tvillingegård ved Stouby

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

22 Hærvejsforløb og Det Store Vandskel

FOKUS

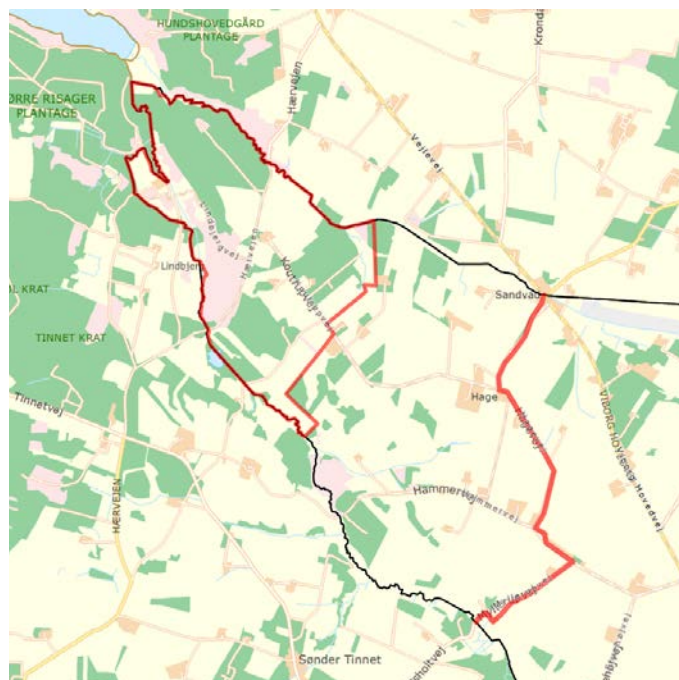
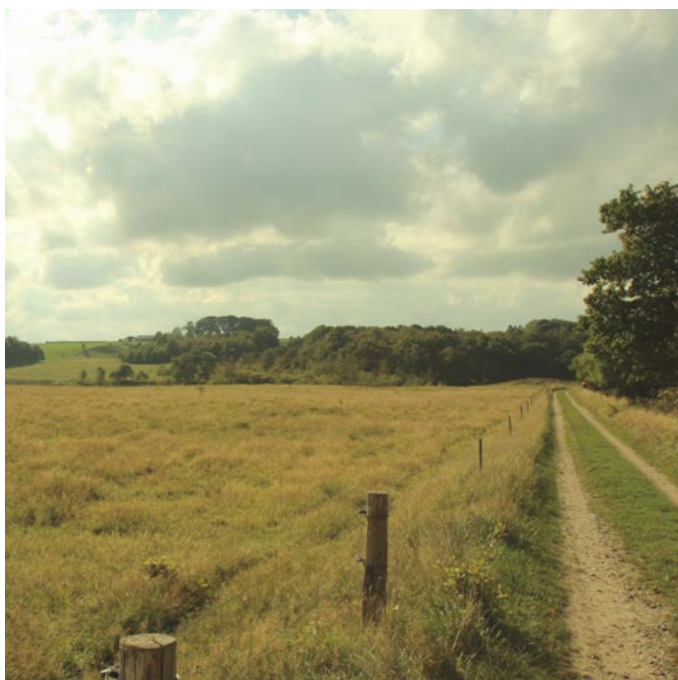
Hærvejsforløb med mølle og tidligere hærvejskro.

BÆRENDE ELEMENTER

Hærvejsforløbene med passagen mellem de store åer, Koutrupgård (sandsynligvis tidligere Hærvejskro) med studefoldene, stenkisterne og Stampe Mølle (Skjernå).

SÅRBARHED

- Landskabet er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der skæmmer oplevelsen af hærvejsforløbet.
- Koutrupgård, Stampemølle og deres omgivelser er sårbare over for manglende vedligehold, nedrivning og ombygninger, der ikke er tilpasset den originale byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Den vestlige spids af Hedensted Kommune er den eneste strækning, hvor man kan bevæge sig op eller ned gennem Jylland uden at skulle krydse enten Danmarks vandrigeste å - Skjernå eller Danmarks længste vandløb - Gudenå.

Her findes hærvejsspor, som i store træk følger hovedvandskellet på den

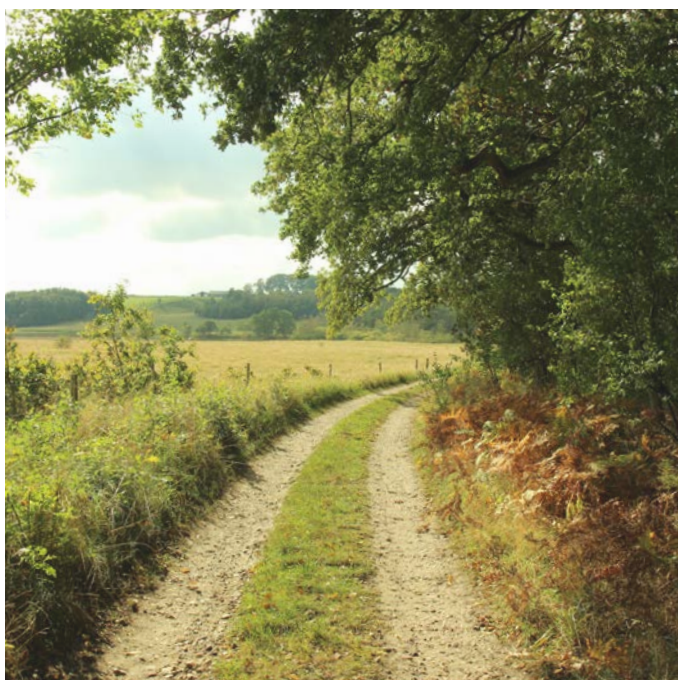
jyske højderyg og formentlig kan føres tilbage til oldtiden. Hærvejens forløb har skiftet meget gennem tiderne, så hærvejsstrøget mange steder strækker sig over et bredt område med parallelle vejspor.

Ved Gyvelhøj findes gamle hulsvejsspor og rester af en gammel studefold, hvor studeførerne kunne lade deres

okser hvile for natten. Koutrupgård ligger på sin oprindelig plads og siges at have været en tidligere hærvejskro. Stenkister (vejbro) sikrer overgangen over Dybdal bæk tæt ved studefolden samt over Skjernå.

Stampemølle fra 1850 er et meget oprindeligt trelænget bygningskompleks, gulkalket med røde træskodder og døre.

22 Hærvejsforløb og Det store vandskel

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

23 Klaks Mølle

FOKUS

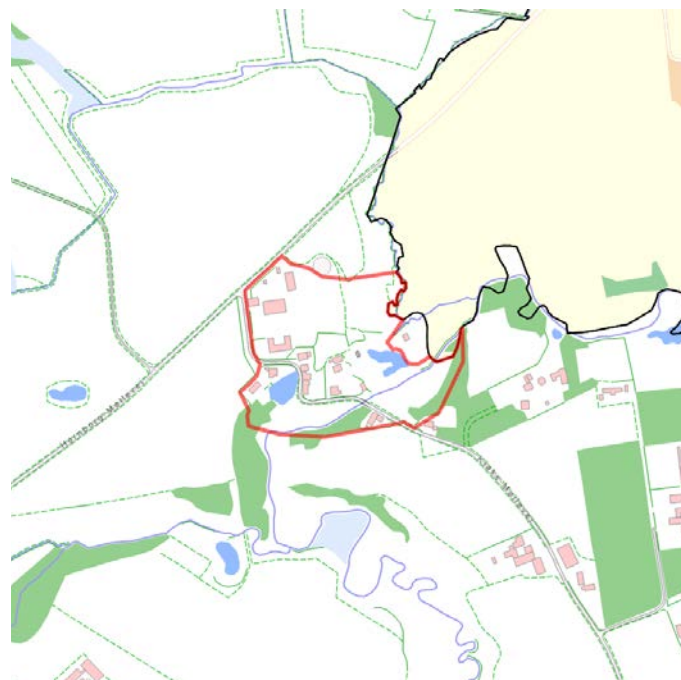
Stort møllemiljø med møllegård med trefløjet hovedbygning opført i 1863, møllesø, bryghus, bageri og beboelseshus.

BÆRENDE ELEMENTER

Møllegård, bryghus og beboelseshus, begge i to etager, længer langs vejen i grundmur og bindingsværk samt møllesø.

SÅRBARHED

Klaks Mølle er sårbar overfor nedrivning, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, kanaler og omgivelser.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Klaks Mølle kendes tilbage til 1600-tallet som kornvandmølle, men op gennem tiden har her også været drevet vadmølsstamperi, maltgøreri, bryghus og bageri.

Møllegårdens trefløjede hovedbygning på bakken er opført i 1863.

Efter en brand i 1887 genopførtes Vandmøllen, et toetages bryghus og en beboelsesbygning i to etager.

Langs vejen ligger et par udlænger. Der blev også drevet bageri.

23 Klaks Mølle

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

24 Hammer Mølle

FOKUS

Det bedst bevarede møllemiljø på Gudenåens øvre løb med trelænget møllegård med savskæreri og møllesø.

BÆRENDE ELEMENTER

Stuehus, de to udlænger omkring den pigstensbelagte gårdsplads med savskæreriet er bærende elementer ligesom opstemning, møllesøen og broen over vejen.

SÅRBARHED

Hammer Møller er sårbar over for nedrivning, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Hammer Mølle er kendt siden 1600-tallet. Den nuværende trelængede møllegård er opført i 1912 efter en brand.

Hammer Mølle har udnyttet den spæde Gudenås vand på øvre løb,

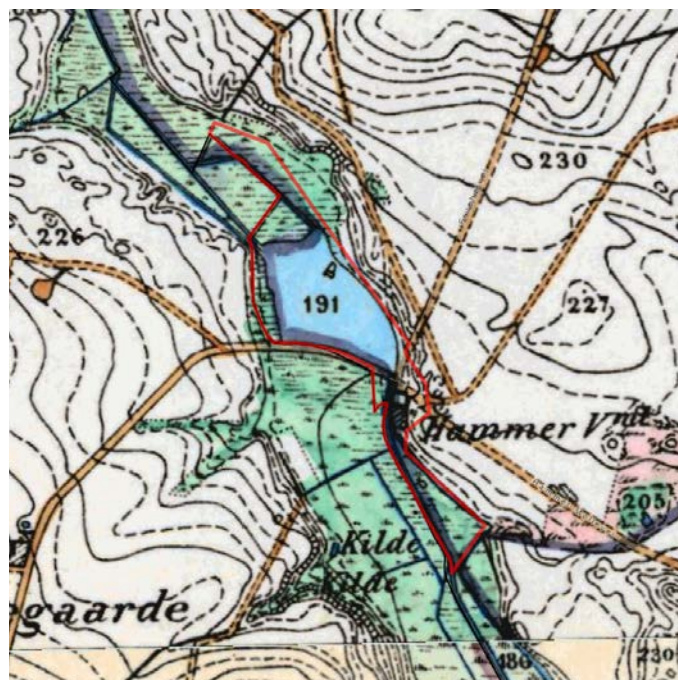
hvor vandmasserne endnu kunne kontrolleres og opstemmes med datidens teknologi.

Møllen var oprindeligt kornvandmølle men har også haft maltgøreri fra 1871 og fik i 1912 savskæreri, der blev møllens

redning i en tid hvor kornmølleriet fik stadig sværere vilkår.

Savskæreriet fungerede helt op til 1950'erne og kan stadig erkendes i bygningerne i dag.

24 Hammer Mølle

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

25 Skævlund Mølle

FOKUS

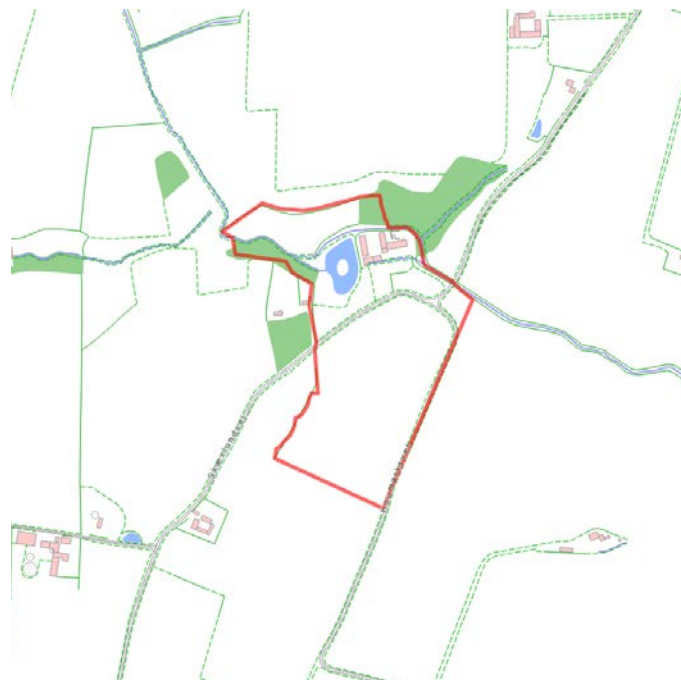
Møllemiljø med dets karakteristiske omgivelser med møllesø og å beretter om århundreders mølledrift på stedet og repræsenterer møllernes sidste periode.

BÆRENDE ELEMENTER

Bygningernes oprindelige arkitektur og møllensfunktion er bærende elementer sammen med det omgivende landskab med møllesø og det sydlige højdedrags åbne karakter.

SÅRBARHED

- Skævlund Mølle er sårbar over for nedrivnings- og væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllemiljøets bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.
- Der er tinglyst en fredningsdeklaration på møllen.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Skævlund Mølle ligger ved Skjold Å, hvor åløbet i dag er ændret, så det løber uden om møllesøen. Møllebygningen rummer mølle (gulkalket) og beboelse (grundmur) på hver side af en port.

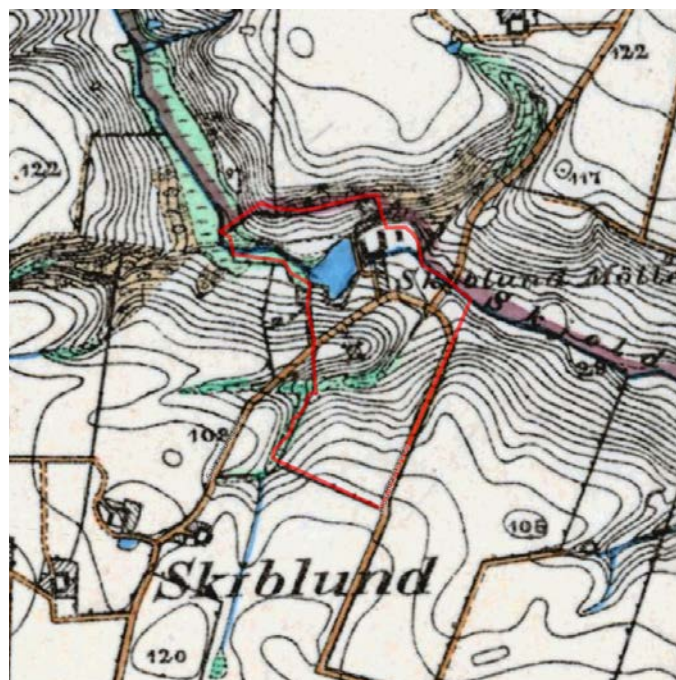
Mølledriften kan spores tilbage til 1300-tallet. Den eksisterende mølle er

opført som kornvandmølle i 1847 og det gamle gearsystem med overtræk til kværnene er bevaret. Den er stadig vandførende og har dobbelt overfaldshjul.

Møllebygningen gennemgik en omfattende restaurering i 1962 og fremstår

meget oprindelig og velholdt. De to nord-sydgående længer står ligeledes oprindeligt med bevarede luger i staldbygningen, kaldet gævlinger, og gesimser.

25 Skævlund Mølle

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

26 Brå Mølle

FOKUS

Mølle miljøet med tre længer og møllen, der udgør en kortere fjerde længe mod syd samt møllesø.

BÆRENDE ELEMENTER

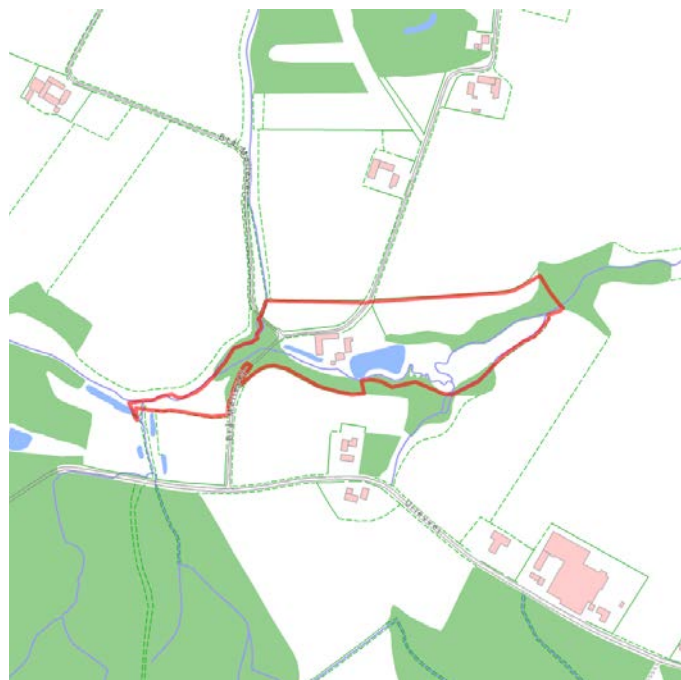
Møllegårdens stuehus og møllebygning, gårdspladsen, samt møllesø. Dertil kommer strukturen og byggeskikken i gårdens øvrige længer.

SÅRBARHED

Mølle miljøet er sårbart over for nedrivninger, samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur, mølleanlæg, stemmeværk, kanaler og omgivelser.

fotograf: Jens Kjær

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Vandmølle ved Urlev Å med tydelig mølledam og kanal. Møllen er kendt siden 1500-tallet og hørte oprindeligt under Bråskovgård.

Den nuværende trelængede møllegård med mølle er opført i 1868 og fik turbine installeret i 1896. De to udlænger er genopført i oprindelig stil efter en brand ca. 1995.

26 Brå Mølle

fotograf: Jens Kjær

fotograf: Jens Kjær

fotograf: Jens Kjær

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

fotograf: Jens Kjær

27 Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri

FOKUS

Den landbrugsmæssige industri præget af skiftende teknologi, der fremstår som et fint eksempel på hensigtsmæssig placering af mølleri og mejeri mellem to byer og i umiddelbar nærhed af hinanden, således at kunder kunne klare flere ærinder samtidig.

BÆRENDE ELEMENTER

Møllegård, mølleri og andelsmejeri, samt samspillet mellem de to af typer landbrugsindustri.

SÅRBARHED

Møllegården og andelsmejeriet er sårbare over for nedrivning samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset møllens og mejeriets oprindelige funktion, arkitektur og omgivelser.

Det er væsentligt, at den aflæselige sammenhæng mellem bygningerne bevares og, at landskabet omkring ikke sløres.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

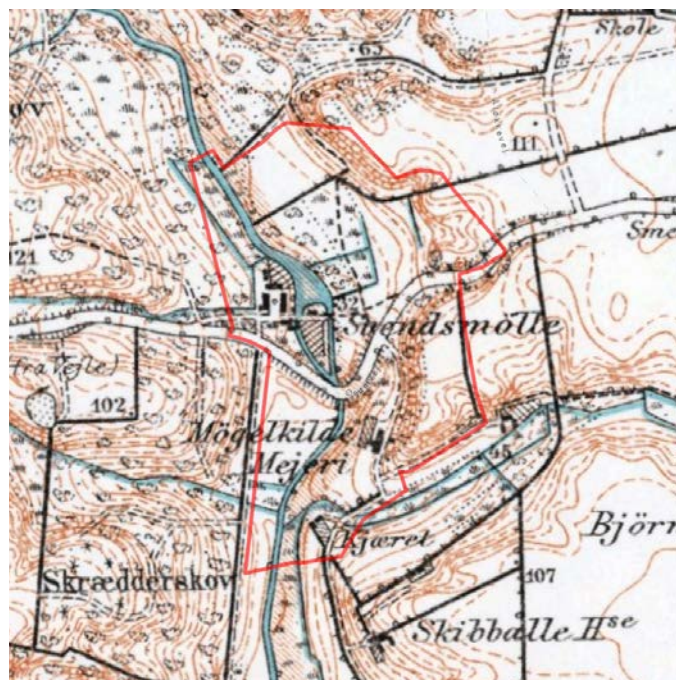
Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri ligger på hver sin side af Ørum Å. Svends Mølle er en kornmølle kendt fra 1600-tallet. Den nuværende møllegård er fra ca. 1850, mølleriets gavle ud mod gården er opført i 1912. Der er

en velbevaret perron med udhæng, hvor kornsækkene blev læsset af og melsækkene på. Møllesøen ligger øst for møllegården.

Andelsmejeriet Møgelkilde er opført 1888 i nærheden af møllen,

hvor kunderne alligevel kom. Det eksisterende anlæg er opført 1925 i byggestilen Bedre Byggeskik og nedlagt 1971, men er som helhed velbevaret med bestyrerbolig, mejeribygning og skorsten.

27 Svends Mølle og Møgelkilde Andelsmejeri

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

28 Bjerre Mølle

FOKUS

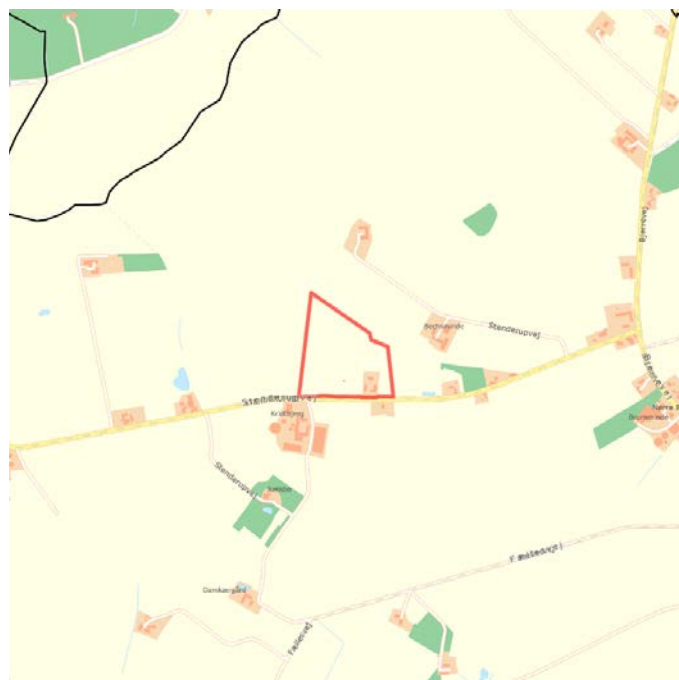
Bjerre Mølle er Danmarks eneste, bevarede teglhængte mølle, der sammen med møllegården udgør en produktionsmæssig sammenhæng.

BÆRENDE ELEMENTER

Den velbevarede, fritliggende teglhængte vindmølle med den nærliggende møllegård med de egnstypiske byggeteknikker.

SÅRBARHED

Mølle og møllegård er sårbare over for nedrivning, manglende vedligehold samt ændringer i arkitektur og omgivelser, der vil sløre den kulturhistoriske sammenhæng mølle og møllegård.

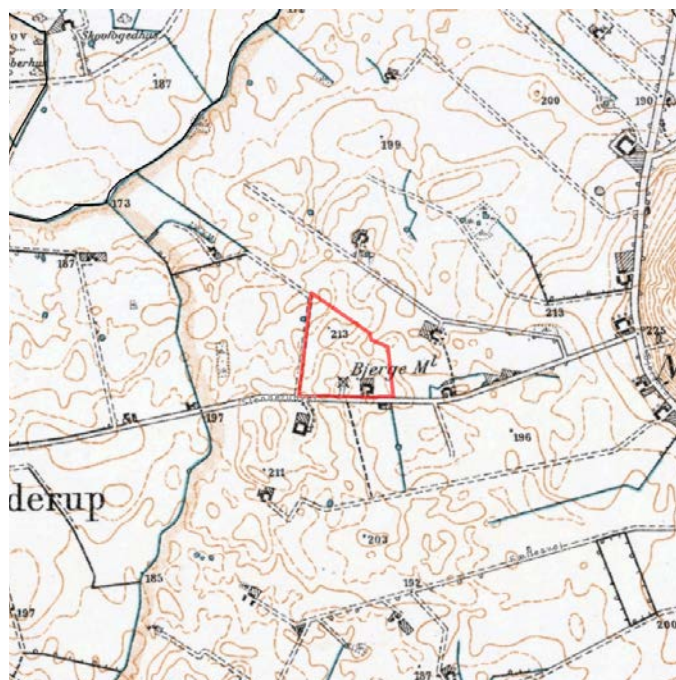
Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Bjerre Mølle er en velbevaret vindmølle af typen ottekantet jordhollænder med sejl og indvendig krøjning. Øst for møllen ligger den trelængede møllegård opført

i 1860 med længer i bindingsværk, kampesten og grundmur, der er byggeteknikker og materialer typisk for egnen.

28 Bjerre Mølle

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

29 Gravhøje mellem Guldbjerg høj og Gilhøje, Trebjerg

FOKUS

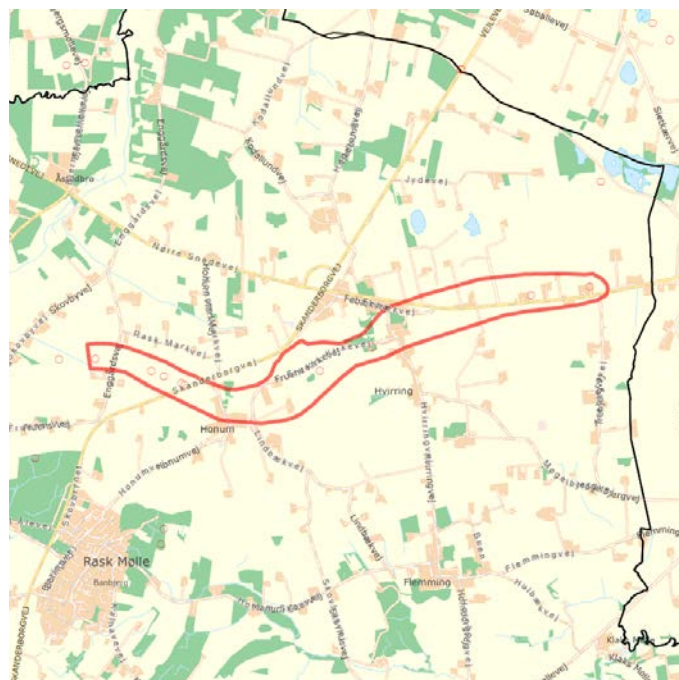
Arkæologisk udpegning med fokus på gravhøje og den landskabelige sammenhæng mellem gravhøjene.

BÆRENDE ELEMENTER

Gravhøjenes synlighed og sammenhæng i landskabet.

SÅRBARHED

Landskabet er sårbart over for større tekniske anlæg, terrænændringer, skovrejsning og byudvikling.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Langstrakt højtliggende forløb af 9 fredede gravhøje på stribe med åbent landskab imellem højene. Gravhøjene er ikke arkæologisk undersøgt, men stammer formentligt fra ældre bronzealder for mellem 3.800 og 3.000 år siden.

Bronzealderens høje er bygget af græstørv, og det var et stort græsningsområde, der blev brugt til blot en høj.

29 Gravhøje mellem Guldbjerg høj og Gilhøje, Trebjerg

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

30 Snaptun

FOKUS

Havnen, der er hele grundlaget for anlæggelsen af byen og har stadig stor betydning som overfartssted, som udgangspunkt for muslingefiskeri og havbrug samt som lystbådehavn.

BÆRENDE ELEMENTER

Havnen med handelsplads, industri og færgefart er vigtige for fortællingen, dertil kommer toldassistenthuset, de tilbageværende fiskerhuse og ældre villaer langs kysten.

SÅRBARHED

- Snaptun er sårbar over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset havnens funktion og karakter.
- Toldassistentbolig, fiskerhus og ældre villaer langs kysten er sårbare over nedrivning samt større ændringer i haver og belægninger på skråningsanlæg.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Snaptun ligger ud til Hjarnøsund og er vokset op omkring færgeoverfart, handelsplads og fiskeri. Det har skabt en aktiv kyst- og havneby med færgetrafik til Hjarnø, Endelave og Alrø i Horsens Fjord samt en levende lystbådehavn og erhvervshavn.

Ved havnen ligger handelspladsen med pakhus, der er opført midt i

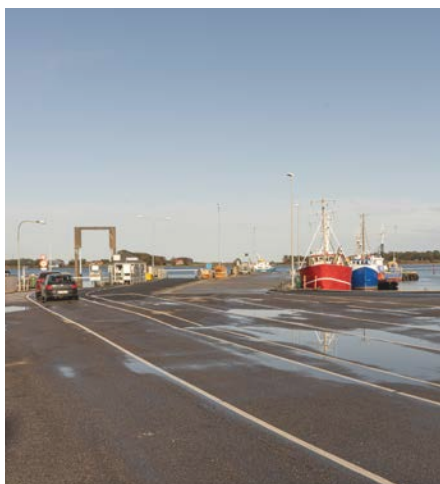
kornsalgperioden af en købmand fra Horsens i 1858 og ret kort tid derefter udvidet af 2 omgange. Pakhuset er bevaringsværdigt og ombygget til boliger.

Flere af husene ved havnen har tidligere været beboet af fiskere, der havde murede udhuse med loftsrum til opbevaring af net og andet fiskeudstyr.

Et par åbne pladser i byen fungerede som stejlepladser.

Langs kysten er opført nogle ældre villaer og en toldassistentbolig, da alle skibe skulle bordes af toldvæsenet.

30 Snaptun

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

31 Bugten og Strandore - Bademiljø ved Sandbjerg Vig

FOKUS

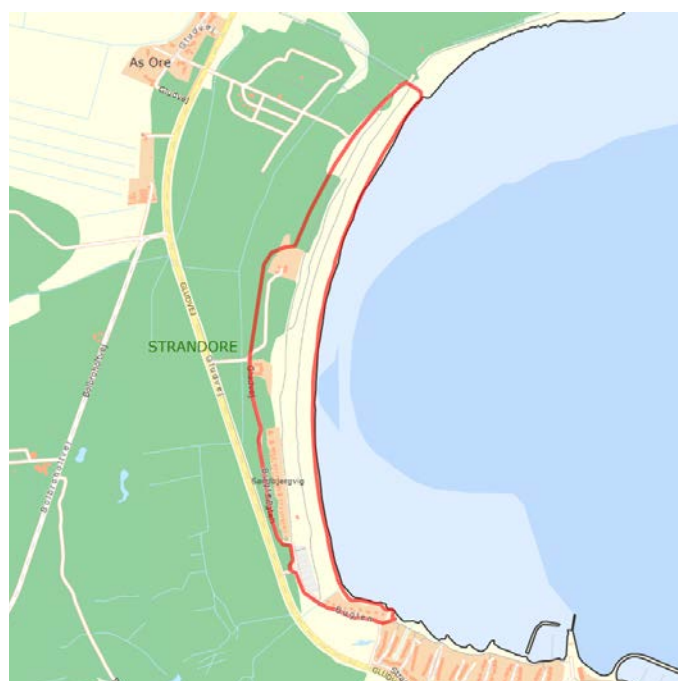
Fritids- og bademiljø med feriekolonier og små badehuse fra 1920-30'erne, der rummer en væsentlig lokal og national fortælling om den tidlige bade- og fritidsturisme i Danmark og som udgør et stemningsfyldt element på stranden.

BÆRENDE ELEMENTER

De små badehuse og de to feriekolonier samt sammenhængen med strandengen.

SÅRBARHED

- Badehusene er sårbare over for nedrivning, samt ændringer af form, udtryk, størrelse og materialevalg. Badehusene er omfattet af en bevaringsdeklaration.
- De to feriekolonier er sårbare over for ændringer, der ikke er tilpasset den oprindelige arkitektur og materialevalg.
- Det omkringliggende landskab er sårbart over for tilgroning, fremmedartet beplantning og klimasikring, der slører den visuelle sammenhæng mellem badehusene og stranden.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

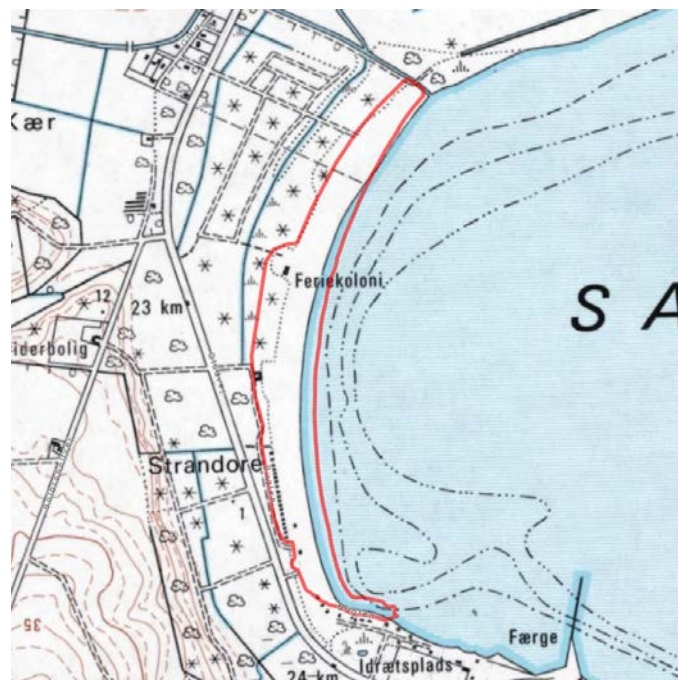
BESKRIVELSE

Ved Sandbjerg Vig ligger to klynger af små og tidlige fritids- og badehuse. Strandore, der er den nordligste og største, er opført på Palsgård's jord til brug for deres arbejdere. Bugten, der er den sydligste, er tætliggende badehuse. Badehusene er små og beskedne med udtryk af badehuse, og ikke sommerhuse, placeret direkte på strandengen uden anlagte haver.

De fortæller om dengang, hvor også den almindelige danske befolkning tog strandenes lys og luft til sig som et gode om søndagen og fra 1938 også i ferierne. Nord for Strandore ligger to mindre feriekolonier. FDF's Daneborg blev indviet i 1914, tilbygget af flere omgange og senere genopført i oprindelig stil efter en brand i 2010. DUI-Leg og

Virkes feriekoloni blev opført i 1922. Feriekolonierne blev oprettet for at give fattige og vanskeligt stillede børn fra byerne et ophold i den friske luft væk fra byernes bro- og arbejderkvarterer. Begge feriekolonier er opført i rødmalet træværk og med hvidmalede bygningsdetaljer.

31 Bademiljø ved Sandbjerg Vig

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

32 Vejlefjord Sanatorium og Træskohage Fyr

FOKUS

Sanatoriet med tilbygninger og funktionærboliger med dets beliggenhed i det skovrige, stærkt skrånende terræn ned mod Vejle Fjord og det lille men markante Træskohage Fyr.

BÆRENDE ELEMENTER

De bærende bevaringsværdier knytter sig til sanatoriets markante gule murstensarkitektur og det omgivende landskab.

Både parken, den bevarede liggehal og de omkringliggende funktionsbygninger formidler tiden som tuberkulose-sanatorium og udgør vigtige elementer i kulturmiljøets fortælling sammen med Træskohage Fyr, der ligger som en fin afslutning på stien fra parken.

SÅRBARHED

- Sanatoriet og dets bygninger er sårbare over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset arkitektur og omgivelser.
- Sanatoriet er omfattet af lokalplan med bevarende bestemmelser.
- Fyret kræver løbende vedligehold og strandengen kan påvirkes af slid fra de mange besøgende.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Vejlefjord Sanatorium for brystsyge (tuberkulosepatienter) blev opført i 1898-1900 på en afsides beliggenhed i det skovrige, stærkt skrånende terræn på nordsiden af Vejle Fjord. Sanatoriet blev tegnet af arkitekterne prof. Vilhelm Dahlerup og Meyer i en – efter udenlandske forbilleder – karakteristisk arkitektur for et kursted.

Til det oprindelige sanatorie hører en park, en maskinbygning, overlægeboligen Fjordbo og flere tjenesteboliger. I forlængelse af sanatoriets hovedbygning findes den oprindelige udendørs liggehal med sengeafsnit, som i dag er lukket af. I 2008 indviedes Vejle Fjord som konferencecenter og wellness hotel.

Fra det renoverede parkanlæg går en stiforbindelse til Træskohage Fyr, som blev opført i 1904 af Vejle Havn for at sikre indsejlingen til havnen. Fyret fremstår istandsat og vedligeholdt af lokale ildsjæle.

32 Vejlefjord sanatorium og Træskohage fyr

fotograf: Mogens Dam

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

33 Fakkegrav

FOKUS

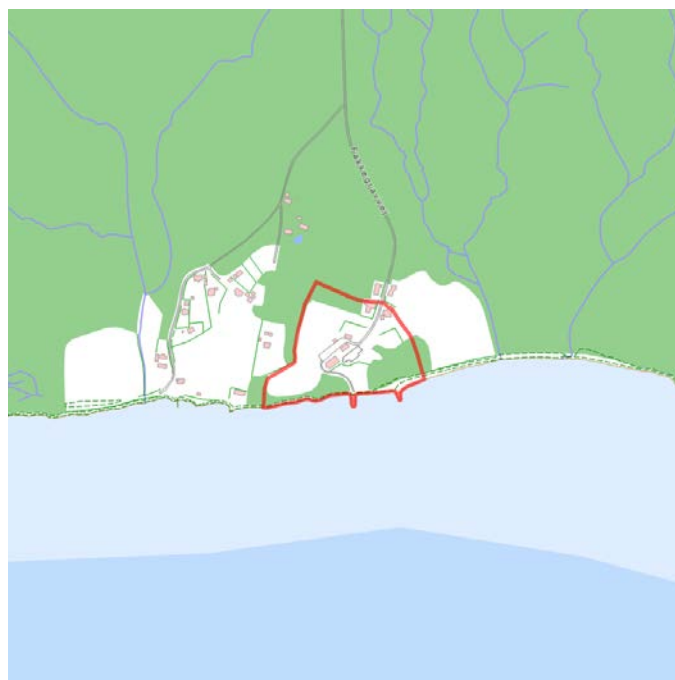
Kystmiljø med gammel ladeplads og fritidskultur opstået i relation til Vejle Fjord.

BÆRENDE ELEMENTER

Bygningskroppenes volumen, der rejser sig i det kuperede kystlandskab.

SÅRBARHED

Fakkegrav er sårbart over for ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets historiske bebyggelsesstruktur og arkitektur.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

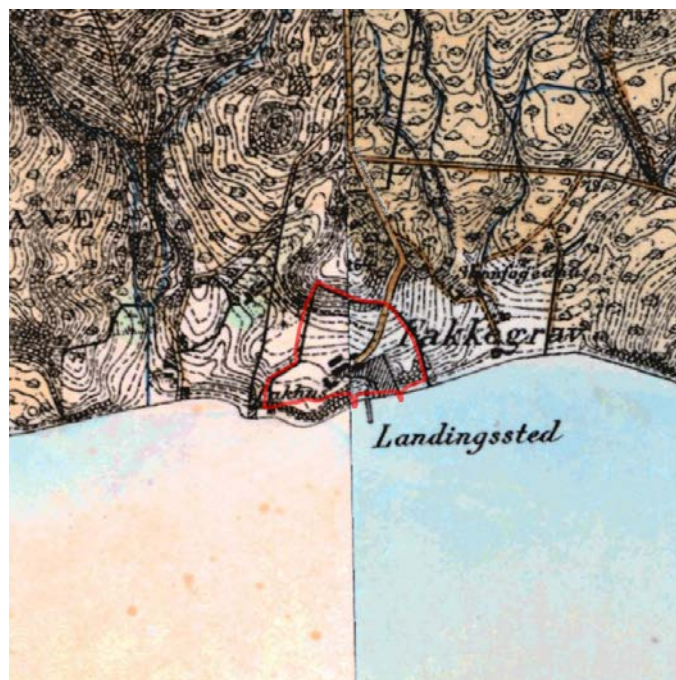
Et miljø, der oprindeligt havde kornpakuhs med udskibning og told-assistentsbolig, men som gennem omkring 100 år har fungeret som badehotel og restauration.

Bygningerne fremstår i dag som en brandtomt og der er ansøgt om et nyt projekt, som skal tilpasses det oprindelige miljø.

33 Fakkegrav Badehotel

Historisk postkort fra Fakkegrav

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

34 Svanedamskvarteret i Juelsminde

FOKUS

Svanedamskvarteret er en haveby med en byplan for placering af villaer, haver og grønne områder, der er karakteriseret af Svanedammen og villaer opført i Bedre Byggeskik.

Den gennemgående arkitektoniske kvalitet er høj og har haft afsmittende effekt på by og egn.

BÆRENDE ELEMENTER

Bebyggelsesplanens åbne og grønne karakter samt bygningernes arkitektur, placering og haveanlæg. Svanedammen med Einar Schous mindepark, kirken, præstegården, skovfogedhus m.m.

SÅRBARHED

Svanedamskvarteret er sårbart over for nybyggeri og væsentlige ændringer, der ikke er tilpasset den oprindelige byplan med grønne områder og byggestilen præget af Bedre Byggeskik med murede villaer med høj tagrejsning og røde vingetegl.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

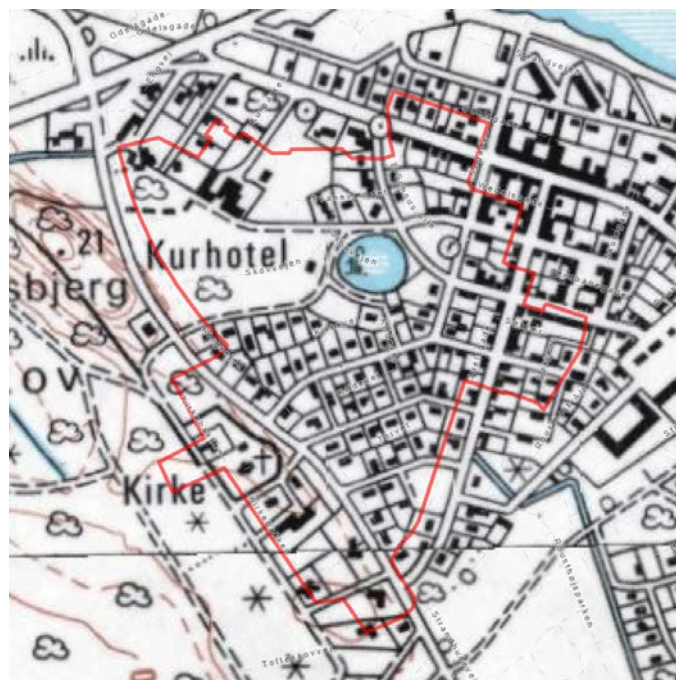
Juelsminde by voksede omkring 1900 planløst frem på den tidligere havbund og fugtige strandeng.

Godsejer Einar Schou, der i 1908 havde købt Palsgård, lod fra 1911-1913 opføre en kirke til byen tegnet af arkitekt og Kgl. Bygningsinspektør Johannes Magdahl Nielsen.

Det blev begyndelsen på et tæt samarbejde mellem Schou og Magdahl Nielsen, der sammen lavede en byplan for området, hævede terrænet, udgravede Svanedammen, og Magdahl Nielsen tegnede flere huse, som dannede model for Svanedamskvarteret.

Einar Schou fik tinglyst en servitut, så han og Magdahl Nielsen skulle godkende alle nye huse for at sikre den kvalitet og sammenhæng i bebyggelsen, der stadig præger Svanedamskvarteret.

34 Svanedamskvarteret i Juelsminde

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort (NB.: forskudt)

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

35 Rask Mølle stationsby

FOKUS

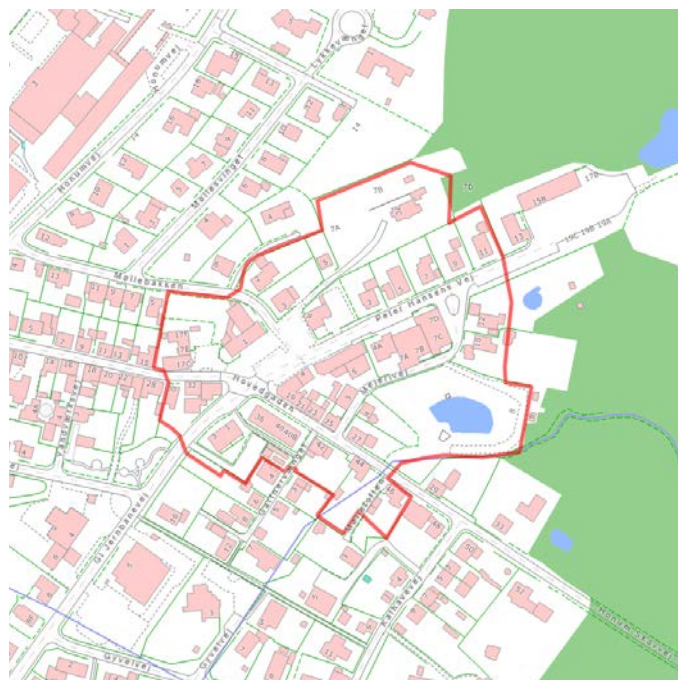
Stationsby med handelsstrøg og adskillige andelsfunktioner opvokset omkring Rask Mølle i forbindelse med etablering af jernbanelinjer i 1891 og 1929.

BÆRENDE ELEMENTER

Området omkring stationspladsen med station, kro, foderstof, andelsværk, mejeri og hjørneejendommen, der rummer beboelse, men hvor der også tidligere blev drevet handel.

SÅRBARHED

Stationsområdet med station, kro, mejeri og lignende er sårbare over for nedrivninger samt væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset stationsbyens bebyggelsesstruktur og arkitektur.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Rask Mølle er en stationsby anlagt på bar mark ved anlæggelsen af stationen i 1891 langs Horsens-Tørring banen.

Byen udvikledes løbende og i 1920 indeholdt byen flere stationsby-bebyggelser såsom for-samlingshus,

station, kro, mejeri og flere boliger samt håndværksbygninger, der fortsat er tydeligt aflæselige i bybilledet i dag.

35 Rask Mølle stationsby

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

36 Uldum

FOKUS

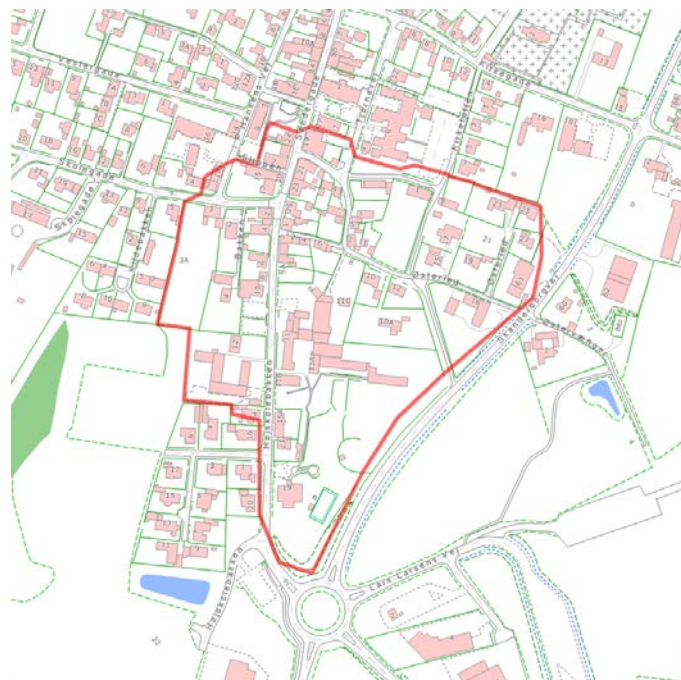
Fortællingen om Uldums udvikling fra landsby, højskoleby og stationsby. Udviklingen opleves særligt i kontrasten mellem Poul M. Møllers Pl., Kirketoften og Østerled med bindingsværkshuse samt handeleggaden med stationsbypræg langs Søndergade.

BÆRENDE ELEMENTER

Uldum Højskole, der er en dominerende bygning i byen og et vigtigt kulturhistorisk element, kroen, forsamlingshuset, landsbymiljøet med enkle stråttækte huse på Østerled, samt stationsbyforløbet langs Søndergade.

SÅRBARHED

- Selvom højskolen har gennemgået flere ombygninger, opleves den intakt og er derfor sårbar over større ændringer eller nedrivninger samt nybyggeri, der ikke er tilpasset højskolens arkitektur.
- Landsbymiljøet er sårbart over for nedrivninger og nybyggeri, der ikke er tilpasset områdets byggeskik.
- Stationsbymiljøet er sårbart over for forfald og utilpasset nybyggeri, der ikke følger bebyggelsesstrukturen med huse med saddeltag beliggende ud til gaden.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

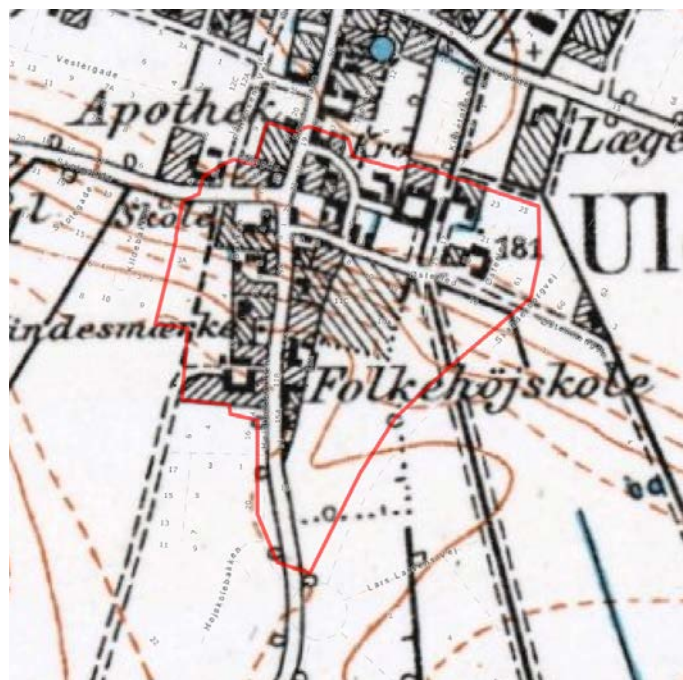
BESKRIVELSE

Uldum opstod som en mindre landsby omkring kirken, der udviklede sig med oprettelsen af en af landets første højskoler i 1849 i byens sydlige udkant.

Byen udviklede sig yderligere med anlæggelsen af Horsens-Tørring-Banen i 1891 og opførelsen af en stationsbygning i den nordvestlige del

af byen, der blev nedlagt i 1962. Uldum har en langstrakt, fortættet bygade som en karakteristisk stationsby med få bebyggelser opført efter 1960.

36 Uldum

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune

37 Stenderup

FOKUS

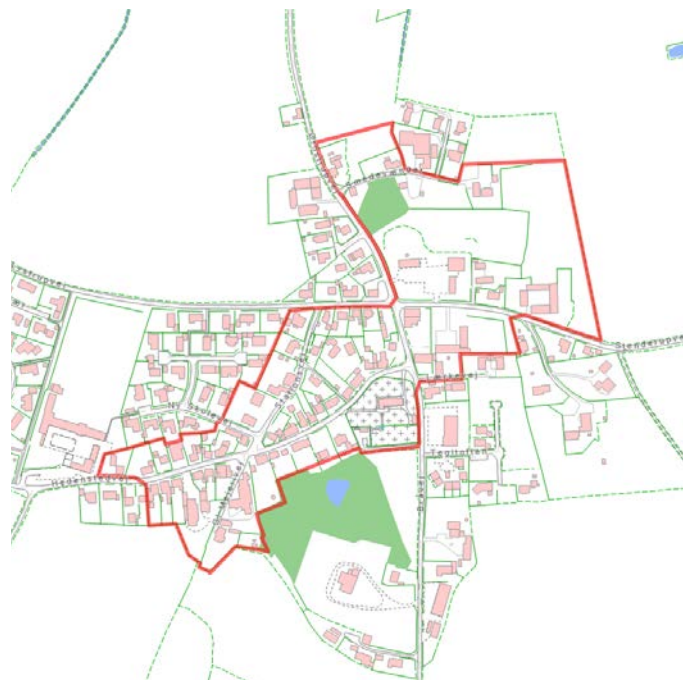
Stenderup er en landsby, der ved Juelsmindebanens åbning udviklede sig med en række servicefunktioner, der stadig er aflæselige i bybilledet.

BÆRENDE ELEMENTER

Stenderups sammengroede og bevarede karakter af landsby og stationsby med den intakte vejstruktur. Stenderup station, skole og forsamlingshus samt smedje mod nord.

SÅRBARHED

Bymiljøet omkring kirken med skole og forsamlingshus er sårbart over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset bebyggelsesstruktur og arkitektur.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Stenderup er en landsby, hvor en del af gårdene ikke er udflyttet de og huse ved et trafikalt knudepunkt, der udviklede sig til et mindre stationsbymiljø i slutningen af 1800-tallet efter Juelsmindebanen blev indviet i 1884.

Landsbyen og banen voksede sammen langs Hedenstedvej med funktioner som købmand, andelsmejeri, missionshus, forsamlingshus, degneskole og brugsforening, der alle kan erkendes i bybilledet i dag.

37 Stenderup

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

38 Møgelkær

FOKUS

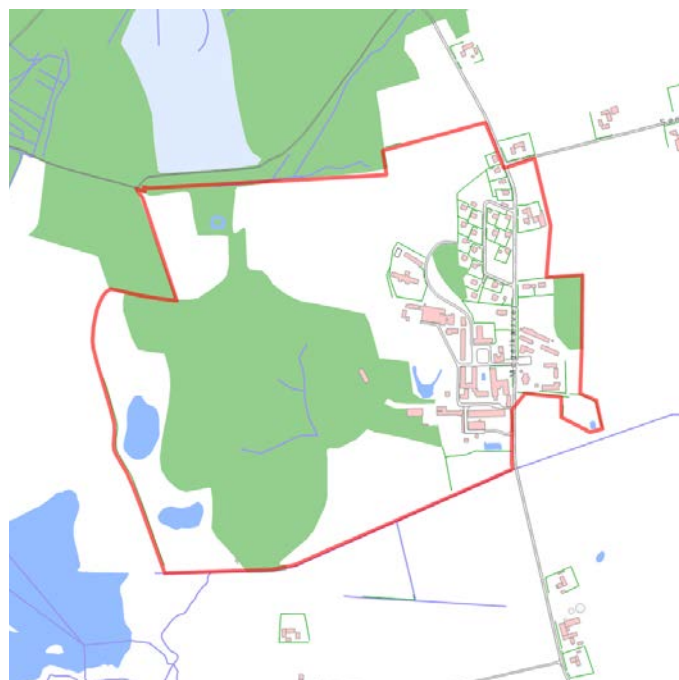
Møgelkær er fortællingen om udviklingen fra herregård til fængsel og siden uddannelsesinstitution.

BÆRENDE ELEMENTER

Værdierne knytter sig især til hovedgårdens bygninger samt funktionærboligerne omkring Møgelkærsvinget.

SÅRBARHED

Selvom Møgelkær bærer præg af nedrivning, om-, til- og nybygning, er bebyggelsesstrukturen sårbar over for større ændringer og nedrivninger af hovedbygninger, villaer og barakker samt nybyggeri, der ikke er tilpasset stedets arkitektur.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

BESKRIVELSE

Møgelkær Hovedgård nævnes første gang i 1408 og havde siden 1647 været indlemmet i grevskabet Frijsenborg. Nuværende hovedbygning er opført i 1861-62 med Ferdinand Meldahl som arkitekt.

I 1939 købte staten komplekset, som derefter blev benyttet som ungdoms-

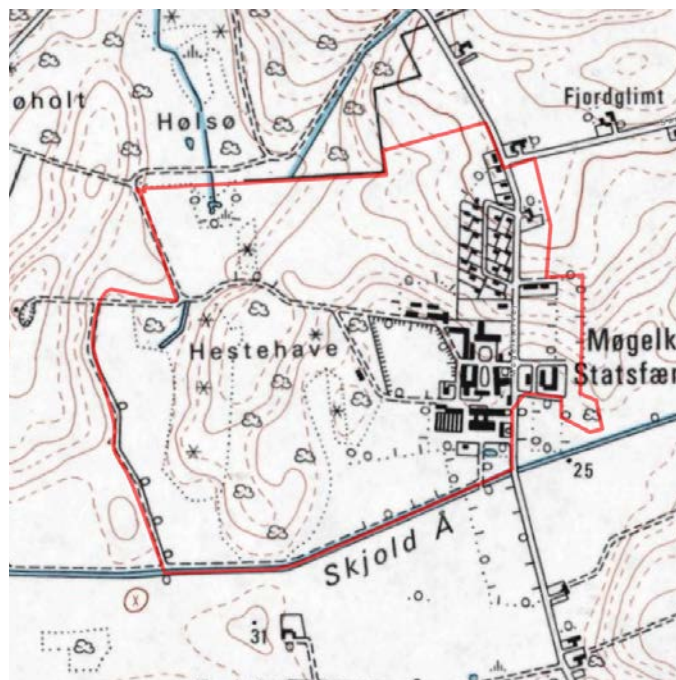
lejr, fængsel for landsforrædere og senere som åbent fængsel.

Møgelkær Statsfængsel er et kompleks der består af tidligere herregård med hovedbygning, stald- og ladebygninger, dertil kommer funktionærboliger omkring Møgelkærsvinget samt barakker og kirke, der er rejst i forbindelse med

fængslets drift, beliggende i et kuperet terræn med vand og skov.

I dag er stedet omdannet til uddannelsescenter for fængselsbetjente og værk mestre til fængsler og arresthuse.

38 Møgelkær

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

39 Korning

FOKUS

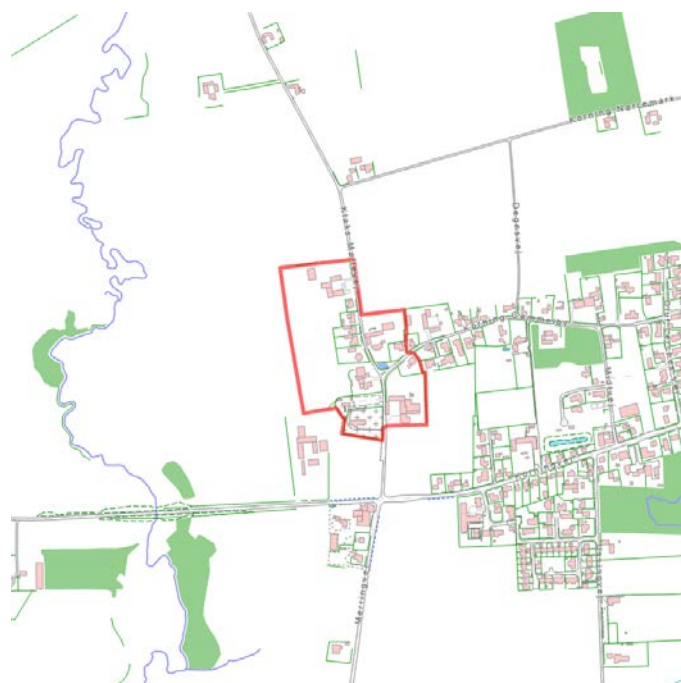
De Stærke Jyder og fortællingen om Danmarks første gudelige vækkelsesbevægelse, der havde sit udspring omkring Korning, Øster Snede og Rårup i 1790'erne.

BÆRENDE ELEMENTER

Kirken, missionshuset og stenen ved Hans Nielsens Smeds fødegård m.m.

SÅRBARHED

Større ændringer og nedrivninger af de bærende elementer, samt nybyggeri, der ikke er tilpasset stedets byggestil.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

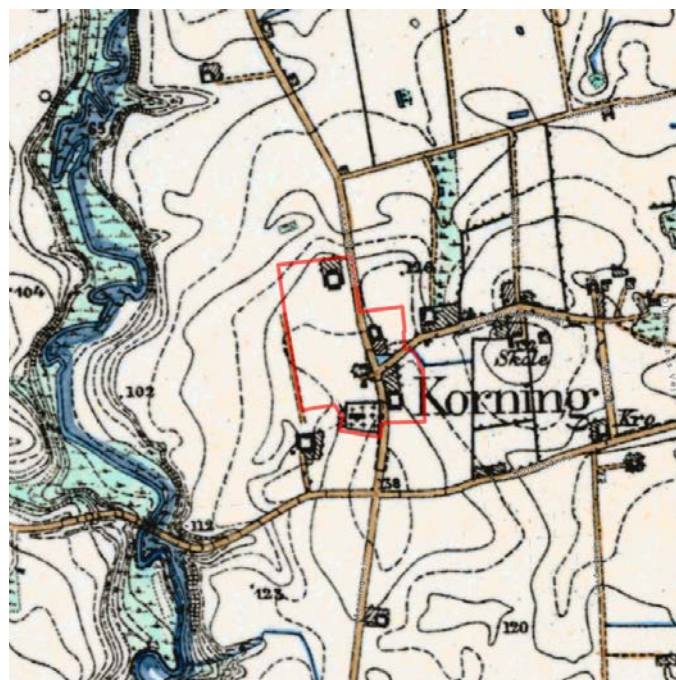
BESKRIVELSE

De Stærke Jyder var Danmarks første gudelige vækkelsesbevægelse. Bevægelsen opstod omkring Korning, Øster Snede og Rårup i Hedensted Kommune og fik som de første lov af regeringen til at undervise deres børn uden for den kommunale almueskole.

I 1842 fik de tillige lov at oprette egne skoler uden for det offentlige skolevæsen - en mulighed som den almindelige befolkning i Danmark først fik med friskoleloven i 1855 da skolepligt blev ændret til undervisningspligt.

Korning er en af De Stærke Jyders højborgere, hvor Hans Nielsen Smed var en af de ivrigste forkæmpere for bevægelsen. Der er rejst en mindesten over smeden der måtte i tugthus for sin tro. Stenen står hvor den gamle bysmedje lå.

39 Korning

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

40 Bjerre

FOKUS

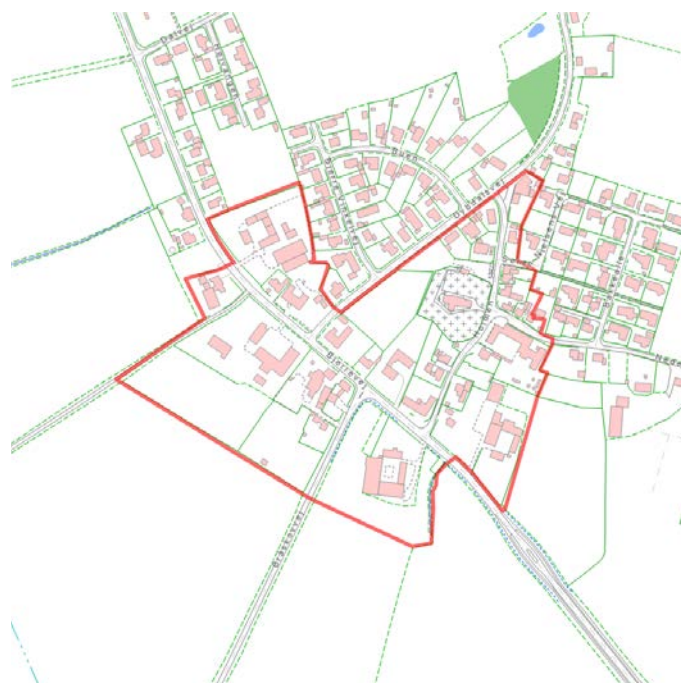
Herredsby med arrest, kro og landsbymiljø omkring kirken. I Bjerre har herredsretten og arresten spillet en væsentlig rolle i reguleringen af samfundslivet, hvor arresthusfangerne fra sin celle kunne se over på kroen.

BÆRENDE ELEMENTER

Arresten/Herredsretten og det omkringliggende miljø samt det gamle landsbymiljø ved Holmen med kirke, sprøjtehus og skole samt disses nærmeste omgivelser.

SÅRBARHED

Bjerre Arrest, kroen, kirkemiljøet med sprøjtehuset samt de tilbageværende gårde i landsbyen, er sårbare over for væsentlige ændringer og nybyggeri, der ikke er tilpasset byens bebyggelsesstruktur og byggeskik.

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød

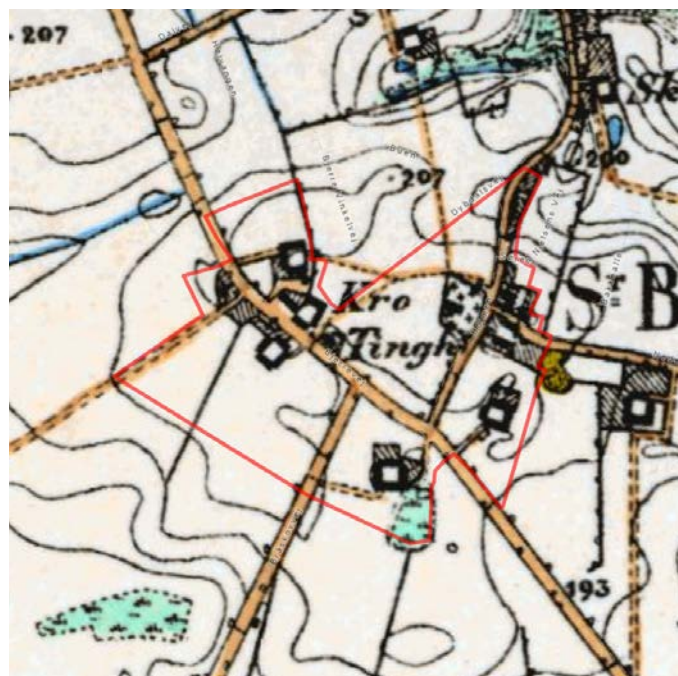
BESKRIVELSE

Bjerre består af en spredt bebyggelse langs den sydvestlige højderyg af Bjerrelide. Byen har i løbet af 1900-tallet udviklet sig fra en samling af gårde til tættere gadehusbebyggelse langs Bjerrevej og Holmen.

Bebyggelsen Sønder Bjerre ligger omkring kirken med skole og sprøjtehus samt langs hovedvejen Bjerrevej med kro og tinghus, senere hen Bjerre Arrest.

Arresten, der er bygningsfredet, er ved at blive istandsat af lokale ildsjæle og har stort potentiale for at formidle byens historie som herredsby.

40 Bjerre

Kulturmiljøafgrænsning markeret med rød på historisk kort

Kulturmiljøer i Hedensted Kommune